

www.musavat.com

MUSAVAT

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 12 dekabr 2024-cü il Cümə axşamı № 225 (8598) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm
Azərbaycan xalqı xilaskarını unutmur

Heydər Əliyevin
anım günü -
Ümummilli liderin
vəfatından
21 il ötdü
yazısı səh.5-də

Bakıdan İrəvana
"konstitusion xilas yolu"
təklifi - əgər dinləməsə...
yazısı səh.9-da

Azərbaycan və Türkiyə
XİN rəhbərləri Suriyadakı
vəziyyəti müzakirə etdilər
yazısı səh.6-da

Qərbi Azərbaycana qayıdışın
sülh sazişində yer alması -
ədalətin bərpasına vəsilə
yazısı səh.4-da

Lukaşenko nüvə silahını
kimdən və necə alıb - təhdidlərə
"atom" blefi, yoxsa...
yazısı səh.12-də

Azərbaycanda ərzaq
məhsulları bahalaşdı -
rəsmi statistika
yazısı səh.13-də

Əsədin batırdığı və Əsədi
batıran iki böyük layihə
yazısı səh.10-da

Plastik cərrahlarla bağlı
araşdırma - həbslər...
yazısı səh.13-də

ADB Azərbaycanın
inflyasiya proqnozunu
sabit saxlayıb
yazısı səh.3-də

Əcnəbilər Azərbaycandan
Avropaya hansı kanalla
qaçmaq istəyir - rəy
yazısı səh.11-də

ERMƏNİSTANDAN YENİ HƏRBİ TƏXRİBAT ANONSU - İRANLA DA ARA POZULUR...

Yeni il şənlikləri zamanı atəşkəsin pozulacağı istisna edilmir; erməni analitiklərə görə, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Tehran İrəvanın köməyinə gəlməyəcək və Paşinyan onsuz da bunu istəmir - "Bolton planı" işə düşür?

Türkiyə Suriyanı bölünməkdən xilas edə biləcəkmə - rəylər

Siyasi şərhçi: "Bakı və Ankaranın Suriyada birlik nümayiş etdirməsi strateji müttəfiqlik sazişinə uyğun olaraq, iki ölkənin xarici siyasətdə addımlarını eyniləşdirmək hədəflərinə əsaslanır"

Eldəniz Əmirov:
"Yaşıl enerji" ilə
bağlı global
səviyyədə
manipulyativ
davranışlar
var və...
yazısı səh.11-də

Putinin ideoloqu
Türkiyəyə qarşı -
Kreml Duqinin
ağı ilə danışır,
yoxsa...
yazısı səh.7-də

Adil Qeybullayev:
"Qida məhsullarının
istehsalı zamanı
sağlamlığa neqativ
təsir edən
maddələrin təsnifatı
olmalıdır"
yazısı səh.14-də

Azərbaycanın yerləşdiyi region üzrə iqtisadi artım proqnozu yaxşılaşıb

Asiya İnkişaf Bankı (ADB) Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionu üçün ÜDM-in artım proqnozunu 2024-cü ildə 0,2 faiz bəndi, 2025-ci ildə isə 0,1 faiz bəndi artırıb.

"APA-Economics" xəbər verir ki, bu barədə ADB-nin region üzrə proqnozunda bildirilib.

Bank sentyabr proqnozu ilə müqayisədə regionun iqtisadi artım proqnozunu bu il üzrə 4,7%-dən 4,9%-ə, 2025-ci il üzrə isə 5,2%-dən 5,3%-ə yüksəldib.

"İqtisadi artım proqnozunun yaxşılaşdırılması Azərbaycan, Gürcüstan, Tacikistan və Özbəkistanda 2024-cü ilin sentyabrında gözləniləndən yüksək olan güclü iqtisadi artımı əks etdirir. Qeyri-neft-qaz sektoru hesabına dövlət investisiyaları ilə dəstəklənən sektorlar, Azərbaycan iqtisadiyyatı ilin ilk 3 rübündə 4,7% genişlənməsinə səbəb olub. Eyni dövrdə Gürcüstanda ÜDM artımı kredit və əmək haqqı artımı ilə dəstəklənən güclü istehlak, habelə infraqstruktura dövlət xərcləri hesabına 9,8%-ə çatıb. Güclü pul köçürmələri və qızıl ixracı ilə Tacikistan iqtisadiyyatı 8,4% böyüdü. Sabit investisiya artımı ilə Özbəkistan 2024-cü ilin ilk 9 ayında 6,6% artım qeydə alınıb. Ermənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkmənistan üçün artım proqnozu dəyişməz olaraq qalır" - ADB əlavə edib.

Qadının ölümünə görə həkimə cinayət işi açıldı

Bakıda qadının ölümünə səbəb olmaqda təqsirləndirilən həkim-anestezioloq Babək Mahmudova cinayət işi başlanılıb.

Modern.az xəbər verir ki, 29 yaşlı Aybəniz Almurdova bu ilin iyunun 11-də qadın liposaksiya əməliyyatı üçün "Reo-Med" klinikasına müraciət edib və iyulun 2-də ölüb.

Onun ölümü ilə bağlı Binəqədi Rayon Prokurorluğunda araşdırmalara başlanılıb. Araşdırmalar nəticəsində həkim-anestezioloq Babək Mahmudova Cinayət Məcəlləsinin 124.1-ci (ehtiyatsızlıqdan adam öldürmə) maddəsi ilə ittiham verilib.

Babək Mahmudov barəsində aparılan cinayət işinin istintaqı başa çatıb və baxılması üçün Binəqədi Rayon Məhkəməsinə göndərilib.

Almaniya Suriyaya 8 milyon avro yardım ayıracaq

Almaniya Suriyaya 8 milyon avro humanitar yardım ayıracaq.

APA "DW"yə istinadən xəbər verir ki, Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Berбок Berlinin Suriyaya humanitar yardım üçün əlavə 8 milyon avro (8,4 milyon dollar) ayıracağını bildirib.

Almaniya xarici işlər naziri bildirib ki, suriyalı qaçqınların geri qayıtması Avropadakı tərəfdaşlarla və BMT ilə razılaşdırılmalıdır.

Messi Bakıda - Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdi, fanatlarla görüşdü

Messi və komanda yoldaşları Fəxri xiyabanda Ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət edib. ABŞ-ın "Inter Miami" futbol klubunun əfsanəvi oyunçusu Lionel Messi və komanda yoldaşları Luis Suarez, Serxio Busquets (Sergio Busquets) və Xordi Alba (Jordi Alba) Ulu Öndərin xatirəsini ehtiramla yad edib, məzarı önünə gül dəstələri və əklil qoyublar.

Daha sonra ABŞ-ın "Inter Miami" futbol klubu-

yoldaşları Luis Suarez, Serxio Busquets (Sergio Busquets) və Xordi Alba (Jordi Alba) Bakı Kristal Zalında fanatları ilə görüşünə həsr olunan əyləncəli mərasim baş tutub.

Sonda tamaşaçılara tərəf əfsanəvi futbolçuların imzala- n olan futbol toplan atılıb.

Məhkəmə Nazim Bəydəmirli ilə bağlı qərar verdi

Kəmiş deputat Nazim Bəydəmirliyə barəsindəki hökmdən verilən apelyasiya şikayəti üzrə məhkəmə prosesi yekunlaşıb.

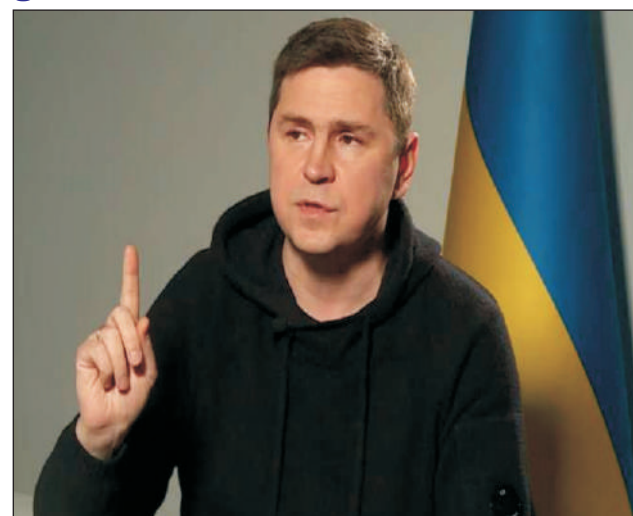
Modern.az xəbər verir ki, Bakı Apelyasiya Məhkəməsinə hakim Faiq Qəniyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə qərar qəbul olunub.

Qərara əsasən, apelyasiya şikayəti təmin edilməyib və birinci instansiya məhkəməsinin hökmü qüvvədə saxlanılıb.

Apelyasiya şikayətinə Nazim Bəydəmirli barəsində olan hökmün ləğv edilməsi və bəraət hökmünün çıxarılması istənilib.

Xatırladaq ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə Nazim Bəydəmirli 8 il azadlıqdan məhrum edilib.

Zelenskinin Ofisi: "Müharibə ərazi güzəştləri hesabına bitməməlidir"

"Müharibə ərazi güzəştləri hesabına bitməməlidir".

APA-nın Strana.ua-ya istinadən xəbərinə görə, bunu Ukraynanın Prezident Ofisi rəhbərinin müşaviri Mixail Podolyak deyib.

"Ukraynanın aydın şəkildə ifadə olunan mövqeyi ondan ibarətdir ki, heç kim müharibəni ölkəmizin ərazi güzəştləri hesabına və beynəlxalq hüquqazidd şərtlər daxilində bitirə bilməz. Əgər beynəlxalq hüququn pozulması ilə razılaşacaqsınızsa, buyurun, bu barədə danışaq".

Prezident Ofisinin rəsmisi əlavə edib ki, atəşkəs Rusiyaya yeni müharibəyə hazırlaşmaq üçün vaxt qazandıracaq: "Çünki Rusiya qarşısına qoyduğu məqsədləri sonuna qədər yerinə yetirməyi hədəfləyib. Sözsüz ki, bu tapşırıqlar Donetsk və ya Luqanskın işğalından daha böyükdür. İndiyədək Ukrayna və Rusiyanın rəsmi mövqeyindən başqa müharibənin bitirilməsi ilə bağlı hər hansı təklif yoxdur".

Qeyd edək ki, bir müddət əvvəl ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidenti Donald Tramp tərəfləri atəşkəsə çağırıb.

Mətbuat isə yazıb ki, onun komandası bu məqsədlə bir sıra təkliflərin üzərində işləyir.

Bakıya sulu qar yağacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında dekabrın 12-si axşamdan 13-ü səhərdək aralıq yağış yağacağı, 14-də yağışın bəzi yerlərdə sulu qar keçəcəyi gözlənilir. Yağıntıların yarımadanın ayrı-ayrı yerlərində qısamüddətli intensiv olacağı ehtimalı var.

Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin Proqnozlar Bürosunun direktoru Gülşad Məmmədova açıqlama verib.

O qeyd edib ki, Azərbaycanın rayonlarında da dekabrın 12-si günün ikinci yarısından Şimal və Qərb rayonlarından başlayaraq bəzi ərazilərdə aralıq yağıntılı olacağı, dağlıq və dağətəyi rayonlarda isə qar yağacağı gözlənilir, ayrı-ayrı yerlərdə yağıntının intensiv olacağı ehtimalı var.

"Dekabrın 13-ü gündüz yağıntıda fasilə yaranarsa da qeyri-sabit, yağıntılı hava şəraitinin 14-ü gündüzədək davam edəcəyi gözlənilir."

Rusiya ordusu Zaporozhyeni bombalayıb, 9 nəfər ölüb

Zaporozhyeyə raket hücumu nəticəsində ölənlərin sayı 9 nəfərə çatıb.

APA-nın "Unian"a istinadən məlumatına görə, bunu vilayətin administrasiya rəhbəri İvan Fyodorov açıqlayıb.

O bildirib ki, son olaraq xəstəxanada müalicə alan 74 yaşlı zərərçəkən həkimlərin müdaxiləsinə baxmayaraq, vəfat edib.

Ermənilər qondarma artsax iddialarından əl çəkmirlər. “Artsax parlamenti”ləri və Ermənistan Milli Assambleyasının müxalifət deputatları “artsax”ın müstəqilliyi və azadlığı uğrunda döyüşçülərin xatirəsini yad etmək üçün Yerablur hərbi panteonuna baş çəkiblər.

“Ermənistan” müxalifət fraksiyasının deputatı Qarnik Danielyan bildirib ki, “Artsax Milli Assambleyası”nın növbədənəkar iclasında bəyanat qəbul edilib və bu bəyanat tezliklə dərc

təmin edib. Bundan sonra onun ərazisində hansısa separatçı qüvvənin baş qaldırması və ya ərazi bütövlüyünün pozulması qeyri-mümkündür. Bunun üçün dövlətimizin qətiyyəti, cəmiyyətin birliyi və Azərbaycan rəhbərliyinin qəti siyasəti mövcuddur.

Ermənistan ərazisində

açıq fəaliyyətinə və ona qarşı iddialarla yaşamasına imkan verməyəcək”.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə bildirib ki, ermənilər qondarma “artsax” iddialarından hələ uzun illər əl çəkməyəcək: “Çünki onlar

“Artsax parlamenti”nin sarsaq mövqeyi -

Paşinyan ram edə bilmir, yoxsa...

Aydın Mirzəzadə: “Azərbaycan heç zaman onların açıq fəaliyyətinə və ona qarşı iddialarla yaşamasına imkan verməyəcək”

Çingiz Qənizadə: “Ermənilər qondarma “artsax” iddialarından hələ uzun illər əl çəkməyəcək”

olunacaq: “Orada beynəlxalq ictimaiyyətə və ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələrinə çatdırılacaq mühüm mesajlar var. “Artsax” məsələsi bağlanmayıb. Və biz hər şeyi etməliyik ki, “artsax” ermənilərinin qayıtmaq hüququ məsələsi gündəmin bir hissəsi olsun. Bu istiqamətdə hələ çox iş görülməlidir”.

Belə görünür ki, Ermənistanda revanşizm meyilləri artır və separatçı rejimin ləğv edilməsi haqda qərarlarını “xortladırlar”.

Paşinyan onları ram edə bilmir, yoxsa belə vəziyyət ona da sərf edir?

Xatırladaq ki, “artsax” məsələsinin beynəlxalq hüquqda heç bir əsası yoxdur. Azərbaycan 2020-ci ildəki Vətən müharibəsi ilə ərazi bütövlüyünü bərpa edib və Qarabağ regionunda separatçı rejimin varlığı artıq tarixə qovuşub. Bu baxımdan Ermənistanın bu kimi bəyanatları əslində beynəlxalq hüququn prinsiplərinə hür-

məsələsi”ni qabartmağa davam edir. Əsas məqsəd, Azərbaycanla Ermənistan arasında normallaşma prosesini pozmaq və Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə təzyiq altında qalmasını təmin etməkdir.

Bəs bu vəziyyətdə Azərbaycan hansı addımları atmalıdır?

Mövzu ilə bağlı **millət vəkili Aydın Mirzəzadə** “Yeni Müsavat”a danışdı.

Millət vəkili qeyd edib ki, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində vaxtilə fəaliyyət göstərmiş keçmiş separatçı rejimin nümayəndələri və Ermənistanın müəyyən dairələri hələ də məğlubiyyətlə barışa bilmir, hələ də “bəlkə də qayıtdılar” əhval-ruhiyyəsi ilə yaşayırlar: “Buna görə də öz təbircə bir siyasi şou təşkil etməyə, Ermənistanda Azərbaycan torpaqlarına iddiaları gücləndirməyə çalışırlar. Lakin onların söyləri nəticəsizdir. Azərbaycan artıq öz sözünü deyib, ərazi bütövlüyünü

fəaliyyət göstərən oyuncaq rejimin qalıqlarına gəldikdə isə bu gün Azərbaycanla Ermənistan arasında hər hansı hüquqi münasibət yoxdur. Şübhəsiz ki, ölkələrimiz arasında sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra Azərbaycan Ermənistan ərazisində keçmiş separatçı rejimin açıq fəaliyyətinin dayandırılmasını və ya qadağan edilməsini tələb edəcək.

Sülh müqaviləsi və normal qonşuluq münasibətləri bir ölkənin ərazisində digərinin ərazi bütövlüyünə qarşı fəaliyyət göstərən qüvvələrin mövcudluğunu tamamilə istisna edir. Ermənistan əgər Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalayırsa, bu faktoru nəzərə almalı və gələcəkdə Azərbaycanın bu tələbinə hazır olmalıdır.

Bu baxımdan, hesab etmək olar ki, Ermənistandakı revanşist qüvvələr son günlərini yaşayır və Azərbaycan heç zaman onların

30 il ərzində o qədər arxayın oturmuşdular ki, elə hesab edirdilər ki, bu torpaqlar dedə-babalarından qalıb və onlara məxsusdur. Amma şüükürlər olsun ki, Azərbaycan Ordusu, əsgəri və Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə onların burnu “ovuldu” və torpaqlarımız işğaldan azad olundu. İndi isə artıq müəyyən müddət keçib, 2020-ci ildə baş verən hadisələrdən sonra, deyəsən, o zərbələrdən ayılırlar və ayıldıqca sərəm ideyalar və fikirlər üzərində düşünməyə başlayırlar.

Birincisi, ermənilərin “artsax parlamentarları” nə deməkdir? Ermənistan Milli Assambleyasının müxalifət deputatları özlərini təşkilat adı altında elan edir, sonra isə sərəm bəyanatlar qəbul edirlər. “Artsax”ın müstəqilliyi və azadlığı uğrunda döyüşənlərin xatirəsini yad etmək üçün Yerablur hərbi panteonuna gedirlər. Yaxşı olardı ki, orada tövbə etsinlər və de-

ADB Azərbaycanın inflyasiya proqnozunu sabit saxlayıb

Asiya İnkişaf Bankı (ADB) Qafqaz və Mərkəzi Asiya subregionu üçün 2024-cü il üçün inflyasiya proqnozunu sentyabr proqnozu ilə müqayisədə 6.9%-dən 6.8%-ə endirib.

“APA-Economics” bu barədə ADB-yə istinadən xəbər verir. Bank 2025-ci il üçün regionun inflyasiya proqnozunu isə 6.2% olaraq saxlayıb.

Qeyd edilib ki, inflyasiya proqnozunun azaldılması Ermənistan, Gürcüstan, Qırğız Respublikası və Tacikistanda aşağı inflyasiyanı əks etdirir.

“Azərbaycan, Qazaxıstan, Türkmənistan və Özbəkistan üçün inflyasiya proqnozlarında dəyişiklik yoxdur” - ADB əlavə edib.

Qeyd edək ki, ADB bu ilin sentyabr ayında Azərbaycanda orta illik inflyasiya tempinin 2024-cü il üçün 2,1 %, 2025-ci il üçün isə 3,8 % səviyyəsində proqnozlaşdırıb.

sinlər ki, “Biz bir daha bu cür çirkin ideyalara və hə-rəkətlərə sahib olmaya-
caq, sizin kimi Ermənistan gənclərini qırğına verməyəcəyik”.

Amma Ermənistan müxalifət fraksiyasının bəzi sərəm deputatları belə hesab edirlər ki, bu istiqamətdə mübarizə aparmalıdırlar. Əslində onların mübarizəsi Paşinyanlardır. Onlar Qarabağ kartından istifadə edərək Paşinyana qarşı mübarizə aparırlar. Halbuki özləri də yaxşı bilirlər ki, heç bir dövlət, o cümlədən Ermənistan tərəfindən Qarabağın Ermənistan ərazisi olması ilə bağlı hər hansı bir qərar və ya qanun yoxdur. Dünya dövlətləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini, onun sərhədlərini tanıyır. Bu, BMT çərçivəsində də qəbul olunub. Belə olan halda onlar hansı azadlıqdan, hansı “artsax”dan danışırırlar?

Beynəlxalq ictimaiyyətə müraciətləri isə artıq gecikmişdir. 44 günlük müharibə zamanı çoxsaylı müraciətlər etdilər. Onları dəstəkləyən bəzi dövlətlərin təşəbbüsü ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasında məsələləri müzakirəyə çıxarmağa çalışdılar. Amma bu təşəbbüslər digər dövlətlər tərəfindən müdafiə olunmadı. Ona görə də həmin dövrə verilən bəyanatlar və onların arxasında duran dövlətlər heç bir nəticə əldə edə bilmədi. Çün-

ki beynəlxalq hüquq Azərbaycanın tərəfindədir. Bu gün dünyada qəbul edilmiş ərazi bütövlüyü prinsipləri Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyir.

Buna görə də çirkin niyyətlərinə nail ola bilməyənlər sərəm ideyalar və fikirlər ortaya atmağa davam edirlər. Lakin hesab edirik ki, bu cür cılız fikirlərlə yalnız öz xalqını və gənclərini düşünmədən müəyyən təbəqəni arxasına toplamağa çalışaraq siyasi xalq qazanmaq istəyirlər. Təbii ki, hədəfləri Paşinyan və onun komandasıdır.

Ancaq Paşinyan ictimai rəyde özünə yer tapa bilib və hər ötən gün onu dəstəkləyənlər artır. Erməni və digər mətbuat orqanlarından görürük ki, onu dəstəkləyənlərin sayı çoxalır. Ən kritik dövrlərdə belə, əgər o hakimiyyəti qoruyub saxlaya bildisə və 44 günlük müharibədən sonra seçkilər keçirərək qalib gəldisə, deməli, onun tərəfdarlarının sayı az deyil.

Paşinyan Qərb liderləri ilə bir cür danışır, ölkə ictimaiyyəti ilə başqa cür, Azərbaycana xoş gələn açıqlamalar verir. Bu, onun stabil bir siyasətçi olmadığını göstərir. Ölkə daxilində güclü müxalifətin təzyiqi səbəbi ilə mövqeyini dəyişmək məcburiyyətində qalır.

Ümid edirəm ki, bu cür sərəm fikirlər gündəmə gəlsə də, ayaq tutub yeriye bilməyəcək”.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Rusiya Trampın Ukrayna ilə bağlı təkliflərini öyrənməyə hazırdır

Rusiya Trampın Ukrayna ilə bağlı təkliflərini öyrənməyə hazırdır, lakin öyrənmək razılaşmaq demək deyil.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiya xarici işlər nazirinin müavini Sergey Ryabkov bildirib.

Rusiya XİN rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova isə Moskvanın hələ Trampdan Ukrayna böhranının həlli ilə bağlı Rusiyanın narahatlığını nəzərə alacaq təkliflər almadığını söyləyib.

Zaxarova vurğulayıb ki, Putinin təkliflərinin yerdəki realıqları nəzərə alaraq həyata keçirilməsi münaqişəyə son qoya bilər.

Detalları təbii olaraq ictimaiyyətə hələlik bəlli olmayan sülh sazişi ilə bağlı ermənilər müxtəlif iddialar səsləndirirlər.

Ermənistanın keçmiş səfiri Dzünik Ağacanyan deyib ki, sülh sazişində azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycana qayıtması da yer alıb.

O, İrəvanın Bakının "Qərbi Azərbaycan icması" ilə danışıqlara başlamaq tələbinə reaksiyasını bu cür dəyərləndirib.

"Mən bunu 2022-ci ildə də demişdim. Azərbaycanlıların qayıtması məsələsi Praqa görüşündə ortaya çıxdı. Praqa görüşü Rusiya Federasiyasının Ukrayna cəbhəsində mövqelərinin müvəqqəti zəifləməsi fonunda baş tutub. Bütün bu faktları müqayisə edərək belə qənaətə gəlmək olar ki, Paşinyan Praqada artıq bu tələblə razılaşıb", - deyərək Ağacanyan bildirib.

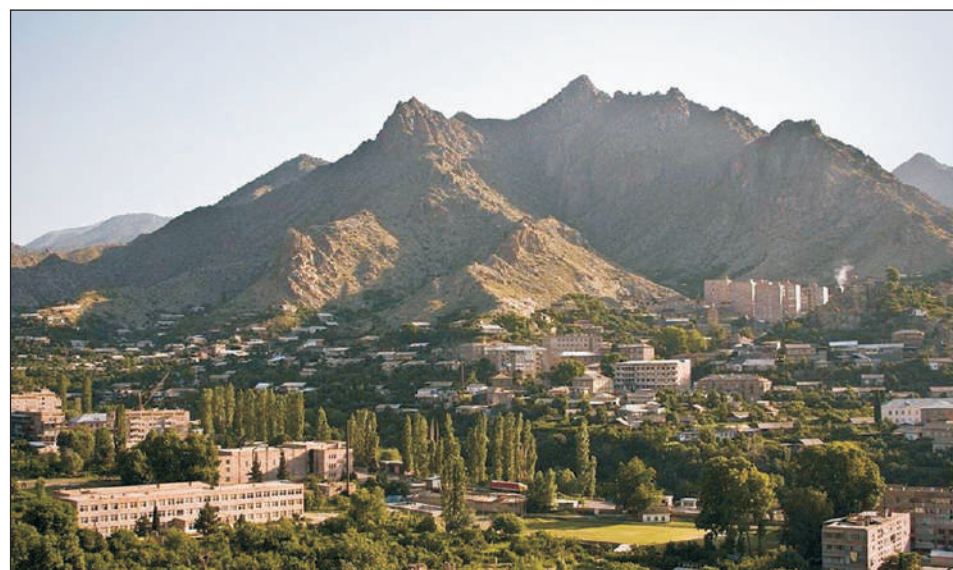
Əgər sülh sazişində Qərbi Azərbaycana qayıdış məsələsi varsa, bu, tam təbii qarşılanmalıdır və beynəlxalq hüququn, o cümlədən sülh prinsiplərinin tələbidir. Ermənistan rəsmi səviyyədə bundan imtina edərsə, adekvat addım kimi Azərbaycan hansı mövqedən çıxış etməlidir?

Milli Məclisin deputatı, Qərbi Azərbaycan icması sədrinin müavini Ramil Həsən "Yeni Müsavat"a şərhində Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişi ilə bağlı müəyyən razılaşmaların olmasına baxmayaraq, bir neçə maddə üzərində iş getdiyinə diqqət çəkdi: "Azərbaycan dövlətinin

haqlı olaraq ən vacib və mühüm tələblərindən biri Ermənistan Respublikasının Konstitusiyasından Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını ehtiva edən maddənin çıxarılmasıdır. Bu, beynəlxalq hüquq normalarına uyğundur və hakimiyyət dəyişikliyi nəticəsində sülh müqaviləsinin şərtlərinin pozulmasının qarşısını almaq üçündür. Eyni zamanda Ermənistanın daxili işlərinə qarışmaq, yaxud ərazi iddiası deyil, beynəlxalq hüququn verdiyi haqların tələbidir. Davamlı sülhün ən vacib tərkib hissəsi isə indiki Ermənistan ərazisində vaxtilə yaşamış, lakin Ermənistanın şovinist siyasətinin qurbanı olmuş, yurdlarından zorla köçürülmüş azərbaycanlıların geri dönməsidir. Bu məsələ sülh müqaviləsinə daxil edilərsə, bunu alqışlayacağıq. Mən və ailəm də daxil olmaqla, yüz minlərlə azərbaycanlının insan haqları prinsiplərinə uyğun olaraq haqlarının təminatını tələb edirik. Qayıdış Konsepsiyasının müvafiq müddəasında qərbi azərbaycanlıların yurdlarına dönməsi ilə bağlı çalışacağımızı vurğulamışıq. Əminik ki, Azərbaycan dövləti, başda Ali Baş Komandan İlham Əliyev olmaqla, qərbi azərbaycanlıların hüquqlarına bu günə qədər olduğu kimi, bundan sonra da sahib çıxacaq, bizim yurdumuza ləyaqətlə dönməyimiz, sülh müqaviləsi və sonrakı proseslərdə ciddi nəzərə alınacaq".

Qərbi Azərbaycana qayıdışın sülh sazişində yer alması - ədalətin bərpasına vəsələ

Qarabağ ermənilərinin qayıdışı gündəmə gələrsə, qərbi azərbaycanlıların qayıdışı da təmin olunmalıdır; qayıdış hüququ beynəlxalq hüquq alətləri ilə təsbit edilməlidir

R.Həsən Qarabağ ermənilərinin geridönüşü ehtimalını belə şərh etdi:

"Hesab edirəm ki, qərbi azərbaycanlıların dönüşü ilə ermənilərin Qarabağa dönüşü müqayisəolunmaz məsələlərdir. Qarabağ ermənilərinin çıxarılması Fransa kimi ölkələrin Azərbaycana təzyiq etməsinə həyata keçirmək üçün planlaşdırılmışdı. Azərbaycan heç kimin, xüsusilə mülki əhalinin getməsi üçün hər hansı addım atmayıb. Əksinə, mülki əhalinin qalıb yaşaması üçün xüsusi portal açıldı, vətəndaşlıq alınması üçün sadələşdirilmiş şərtlər təklif edildi. Buna baxmayaraq, onlar xarici güclərin təsiri ilə Qarabağı könüllü surətdə tərk etdilər. Əgər Qarabağ ermənilərinin qayıdışı gündəmə gələrsə, paralel olaraq qərbi azərbaycanlıların qayıdışı da təmin olunmalıdır. Azərbaycan dövləti bütün vətəndaşlarına istisnasız olaraq bütün hüquqların təmini ilə bağlı zəmanət verir. Bu, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, milli azlıqların haqlarının və hüquqlarının təmin edilməsi, qaçqınların yurdlarına qayıdışı ilə bağlı olan predmetdir ki, bunu beynəlxalq hüquq çərçivəsində Ermənistandan tələb etməkdəyik. Beləliklə, bunlar paralel aparılacaq proseslərdir. İnənirəm ki, sülh müqaviləsində ya preambula, yaxud da anlaşıma şəklində əks olunaraq, qərbi azərbaycanlıların yurdlarına dönmələri ilə bağlı proses başlayacaq. Məlum olduğu kimi, dekabrın 5-də Prezident İlham Əliyev növbəti dəfə Ermənistan hökumətindən Qərbi Azərbaycan icması ilə danışıqlar masasına oturmağı tələb edib. Ermənistan beynəlxalq hüquqa riayət etmək istəyirsə, o zaman bu tələbə əməl etməlidir, səlahiyyətli şəxs müəyyənləşdirsin, geri qayıdışın şərtlərini və formalarını müəyyən edək. İnənirəm ki, Qarabağda zəfər və ədaləti bərpa etdiyimiz kimi, qərbi azərbaycanlıların yurdlarına dönməsi ilə bağlı da müsbət nəticənin şahidi olacağıq".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin (STM) əməkdaşı, beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert Şəhla Cəlilzadə isə "Yeni Müsavat"a mövzunu belə şərh etdi: "İnsanların öz doğma torpağına qayıtma hüququ beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərindən biri olub, başda Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi, milli azlıqların haqlarının və hüquqlarının təmin edilməsi, qaçqınların yurdlarına qayıdışı ilə bağlı olan predmetdir ki, bunu beynəlxalq hüquq çərçivəsində Ermənistandan tələb etməkdəyik. Beləliklə, bunlar paralel aparılacaq proseslərdir. İnənirəm ki, sülh müqaviləsində ya preambula, yaxud da anlaşıma şəklində əks olunaraq, qərbi azərbaycanlıların yurdlarına dönmələri ilə bağlı proses başlayacaq. Məlum olduğu kimi, dekabrın 5-də Prezident İlham Əliyev növbəti dəfə Ermənistan hökumətindən Qərbi Azərbaycan icması ilə danışıqlar masasına oturmağı tələb edib. Ermənistan beynəlxalq hüquqa riayət etmək istəyirsə, o zaman bu tələbə əməl etməlidir, səlahiyyətli şəxs müəyyənləşdirsin, geri qayıdışın şərtlərini və formalarını müəyyən edək. İnənirəm ki, Qarabağda zəfər və ədaləti bərpa etdiyimiz kimi, qərbi azərbaycanlıların yurdlarına dönməsi ilə bağlı da müsbət nəticənin şahidi olacağıq".

haribəsində Ermənistan məğlubiyyətə uğradıqdan sonra İrqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının qadağan olunması haqda Konvensiyanın (CERD) müvafiq maddələrinə istinad edərək Azərbaycana qarşı beynəlxalq məhkəmə işləri qaldırıb ki, Qarabağ ermənilərinin geri qayıdış hüququnu təsbit etsinlər. Bu, əslində onlarda müəyyən qədər alınıb, çünki Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin 17 noyabr 2023-cü il tarixli qərarında Azərbaycanın üzərinə Qarabağ ermənilərinin təhlükəsiz geri qayıdışını təmin etmək öhdəliyi qoyulub. Lakin bir məsələ var ki, Azərbaycan onsuz da bu öhdəlik qoyulmadan da Qarabağ ermənilərinə geri qayıtmağı təklif etmişdi. Bir şərt vardı - Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək. Lakin Ermənistan özü 1987-1991-ci illərdə deportasiyaya məruz qoyduğu 250 mindən çox azərbaycanlının müvafiq hüququnu təmin etmir. Hətta Qərbi Azərbaycan terminini öz suverenliyinə təhdid kimi qarşılayaraq bunun əleyhinə beynəlxalq ictimai rəy formalaşdırmağa çalışır. Onların qarşısında bu iddianı isə biz qaldırıyıq. Bu haqda beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər olunur, müvafiq tədbirlər, konfranslar

keçirilir. Məsələn, UNESCO-ya azərbaycanlıların Ermənistandakı maddi-mədəni irsini araşdırmaq üçün müraciət olunub. Lakin Ermənistan UNESCO missiyasının müvafiq mandatla ölkəsində araşdırma aparmasına izn vermir, çünki nəticədə Ermənistanın uzun illərdir formalaşdırdığı "siyasi mif" tamamilə darmadağın olacaq. Ermənilərin geri qayıdışı üçün çağırış edərək azərbaycanlı qaçqınlar barədə susan Avropa İttifaqı, hətta Azərbaycana qarşı Qarabağ qaçqınlarına görə sanksiya tətbiqini təklif edən ABŞ konqresmenləri nə qədər bizim hüquqlarımızı görməzdən gəlsələr də, Azərbaycanın həyata keçirdiyi qayıdış siyasəti və bu çərçivədəki tədbirlər acı realığı dünyanın gözü qarşısına sərmis və global erməni şəbəkəsinin və onların Qərb havadarlarının dezinformasiya siyasətlərinin ifşasını həyata keçirmiş olur. Odur ki, ermənilərin Qarabağa qayıdışı məsələsi necə ki, Avropa Parlamentində, ATƏT-də, BMT-nin müvafiq məhkəmə və digər strukturlarında Ermənistan tərəfindən qaldırılır və müvafiq hüquqi alətlərdən istifadə edilərək bu hüquqları təsbit olunur, eləcə də Azərbaycan qərbi azərbaycanlıların torpaqlarına qayıdış hüququnu beynəlxalq hüquq alətləri ilə təsbit etməyə nail olmalıdır. Həmçinin bu məqsədlə Azərbaycandakı müxtəlif icma nümayəndələrinin, ictimai təşkilatların, vətəndaş hərəkatlarının adından beynəlxalq qurumlara müraciətlər ünvanlana, bəyanatlar yayımlana bilər ki, bunlar da Qərbi Azərbaycana qayıdış mövzusunda milli həmrəyliyi nümayiş etdirə bilər".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin vəfatından 21 il keçir. Heydər Əliyev XX əsrin dahi, dünya tarixinə adını yazdırmış şəxsiyyətlərindəndir. Xalqımızın taleyində və müstəqil Azərbaycan Respublikasının tarixində silinməz izlər qoymuş Ulu öndəri xalqımız dərin ehtiram hissi ilə anır. Ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaq.

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan şəhərində anadan olub. 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) memarlıq fakültəsinə daxil olub, lakin İkinci Dünya müharibəsinin başlanması ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməyib.

Heydər Əliyev 1941-1944-cü illərdə əvvəlcə Naxçıvan Muxtar Respublikası Xalq Daxili İşlər Komissarlığında arxiv şöbəsinin məxfi hissəsinin müdiri, sonra isə Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində ümumi şöbənin müdiri vəzifələrində işləyib.

1944-cü ilin may ayında dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilib.

1949-1950-ci illərdə SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin Leningraddakı (indiki Sankt-Peterburq) Rəhbər Kadrların Hazırlığı Məktəbində təhsil aldıqdan sonra, 1950-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində bölmə reisi təyin edilib.

1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) tarix fakültəsinin qiyabi şöbəsini bitirib.

1958-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin əks-kəşfiyyat şöbəsinin rəisi, 1964-cü ildə DTK-nın sədr müavini təyin edilib.

1966-cı ildə Moskvada DTK-nın F.E.Dzerjinski adına Ali Məktəbinin rəhbər heyətin təkmilləşdirilməsi kurslarını müvəffəqiyyətlə bitirib.

1967-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilib və həmin ildə də ona general-mayor rütbəsi verilib.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyulun 14-də keçirilmiş plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilib.

Heydər Əliyev 22 il Azərbaycan SSR Ali Sovetinin və SSRİ Ali Sovetinin deputatı olub. 1974-1979-cu illərdə isə SSRİ Ali Soveti İttifaq Sovetinin sədr müavini vəzifəsini tutub.

1976-cı ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin dekabrında isə Siyasi Büronun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilib. Bu vəzifədə işləyərkən Heydər Əliyev SSRİ-nin iqtisadi, sosial və mədəni həyatının ən mühüm

Azərbaycan xalqı xilaskarını unutmur

Heydər Əliyevin anım günü - Ümummilli liderin vəfatından 21 il ötdü

sahələrinə rəhbərlik edib.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz olaraq tutduğu vəzifələrdən istefa verib.

Heydər Əliyev 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar, yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb edib. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk edib.

1990-cı il iyulun 20-də Bakıya qayıdan Heydər Əliyev iki gün sonra Naxçıvana yola düşüb, həmin ildə də Azərbaycan SSR xalq deputatı və Naxçıvan MSSR xalq deputatı seçilib.

1991-ci il sentyabrın 3-də Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib və müvafiq qanunvericiliyə əsasən həm də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olub. Bu vəzifədə o, 1993-cü ilə kimi çalışıb.

Heydər Əliyev 1992-ci il noyabrın 21-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis konfransında partiyanın sədri seçilib.

1993-cü ilin may-iyun aylarında ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itiril-

məsi təhlükəsi yarandığına görə Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbini irəli sürüb və ölünün o dövrkü rəhbərliyi onu Bakıya dəvət etməyə məcbur olub.

Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib, iyunun 24-dən isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlayıb.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslerin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar namizədliyini İlham Əliyevin xeyrinə geri götürüb.

2003-cü il dekabrın 12-də Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klinikasında vəfat edib və dekabrın 15-də Bakıda, Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Heydər Əliyev 5 dəfə keçmiş SSRİ-nin Lenin ordeni ilə, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxsaylı medallarla təltif edilib, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrmanı adına, həmçinin müxtəlif ölkələrin ali mükafatlarına, nüfuzlu ali məktəblərin fəxri adlarına layiq görülüb. Şübhəsiz ki, onun ən böyük mükafatı xalqın sevgisini qazanmaq, Ümummilli liderinə çevrilmək oldu. O,

ömrünü Azərbaycana həsr etmiş liderdir. Azərbaycan xalqının ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrində dirçəliş onun adı ilə bağlıdır.

XX əsrin 60-cı illərinin sonundan başlanan Heydər Əliyev idarəetmə fəlsəfəsinin başlıca ideya-siyasi istiqaməti xalqın milli özünüifadəsinin bütün forma və vasitələrinin geniş vüsət alması, milli qürur hissinin güclənməsi və milli şüurun yüksəlişinə təkan verən sürətli inkişaf strategiyasının gerçəkləşdirilməsi ilə səciyyələnmişdir. Heydər Əliyevin təməli həmin dövrdə qoyulmuş azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın müasir dünyada yerini müəyyən etmiş, milli dövlətçiliyimizin ideya əsasını təşkil edərək, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi üçün möhkəm zəmin yaradıb.

Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin XX əsrin sonlarında bərpa edilib zənginləşdirilməsi, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, onun əbədi, dönməz xarakter alması, ölkəmizin dinamik iqtisadi inkişaf yolu ilə inamla irəliləməsi, onun beynəlxalq nüfuzunun sürətlə artması Heydər Əliyevin səmərəli fəaliyyəti sayəsində mümkün olmuşdur.

Heydər Əliyev dahi şəxsiyyət, uzaqqörən lider, əsl vətənpərvər idi. Bütün həyatını xalqa sədaqətlə xidmətə həsr etmiş, öz fəaliyyətində həmişə xalqa arxalanmış, ən çətin anlarda ona müraciət etmişdir. Azərbaycan xalqı heç vaxt ondan dəstəyini əsirgəmədi. Çünki bütün dövrlərdə Ulu öndər xalqa ləyaqətlə, sədaqətlə xidmət etmək nümunəsi orta-

Azərbaycan beynəlxalq aləmdə öz möhkəm yerini tuta bildi.

1990-cı illərin əvvəllərini müasir Azərbaycan tarixinin ən ağır və çətin dövrü kimi xarakterizə etmək olar. İqtisadi və siyasi böhranla müşahidə olunan bu dövr Ermənistanın işğalçılıq siyasəti ilə daha da ağırlaşdı.

Azərbaycan xalqı belə çətin məqamda gələcək taleyini Ulu öndərə etibar etdi. Xalq əmin idi ki, Ümummilli lider zəngin təcrübəsi, müdrik və qətiyyətli siyasəti, düşünülmüş və nəticəyə hesablanmış qərarları ilə ölkəmizi bu çətin sınaqdan üzüağ çıxaracaq. Gücünü xalqının inamından alan Ulu öndər məsuliyyəti öz üzərinə götürərək xilaskarlıq missiyasını uğurla həyata keçirdi, Azərbaycanı düşdüyü ağır vəziyyətdən xilas etdi, ölkəmizi tərəqqi, inkişaf yoluna çıxardı.

İlk növbədə, dövlət müstəqilliyimizə təhdid yaranan bütün ünsürlər və risklər zərərsizləşdirildi, davamlı və sarsılmaz əsaslara malik sabitlik təmin olundu. Dövlətin siyasi, iqtisadi dayaqları formalaşdırıldı, qanunvericilik bazasının yaradılması istiqamətində işlər həyata keçirildi, müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası hazırlandı və ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edildi. Ölkədə ardıcıl islahatlarla müşayiət olunan iqtisadi quruculuq prosesinə başlanıldı, əhalinin rifahının yaxşılaşdırılmasına xidmət edən davamlı sosial tədbirlər həyata keçirildi. Qısa müddət ərzində ordu quruculuğu istiqamətində zəruri addımlar atıldı, peşəkar ordu yaradıldı, onun maddi-texniki bazası möhkəmləndirildi.

Ulu öndərin müəyyənləşdirdiyi uğurlu xarici siyasət kursu, çoxşaxəli fəal diplomatiyası nəticəsində Azərbaycanla dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təsisatlar arasında qarşılıqlı faydalı əlaqələr quruldu.

Beləliklə, Ümummilli liderin mükəmməl idarəçilik bacarığı, müdrik siyasəti və zəngin təcrübəsi nəticəsində qısa müddət ərzində xalqımız çətin sınaqlardan uğurla çıxaraq, müstəqilliyini möhkəmləndirdi və əbədi etdi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin parlaq ideyaları əsasında qarşıya qoyulan bütün strateji hədəflərə nail olan Azərbaycan bu gün Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi ilə inkişafının yeni mərhələsində inamla irəliləyir. Ötən 21 il ərzində Prezident İlham Əliyev Ulu öndərin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasını uğurla davam etdirərək xalqımıza özünün çoxəsrlik dövlətçilik tarixinin ən möhtəşəm nailiyyətlərini qazandırdı, Azərbaycanı dayanıqlı iqtisadiyyata, güclü siyasi iradəyə, qüdrətli orduya malik ölkəyə, global əhəmiyyətli layihələri uğurla icra edən dövlətə çevirdi. 44 günlük Vətən müharibəsində və antiterror əməliyyatında qazanılan şanlı qələbələr nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və dövlət suverenliyi tam bərpa edildi, Azərbaycan ərazisində separatizmin kökü tamamilə kəsildi.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan və Türkiyə XİN rəhbərləri Suriyadakı vəziyyəti müzakirə etdilər

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan arasında telefon danışığı baş tutub.

XİN-dən APA-ya verilən xəbərə görə, telefon danışığı zamanı Azərbaycan-Türkiyə müttəfiqliyindən irəli gələn məsələlər, postmünaqişə dövründə bölgədə vəziyyət, Yaxın Şərqdə, xüsusilə Suriyada mövcud vəziyyət, habelə digər regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olunub.

Tərəflər ATƏT-in Nazirlər Şurasının Maltada keçirilən 31-ci iclası çərçivəsində aparılan danışıqlar və müzakirələr ətrafında fikir mübadiləsi aparıblar.

Nazir Ceyhun Bayramov təcrübəli türk diplomati olan Feridun Sinirlioğlunun ATƏT Nazirlər Şurasının 31-ci iclası çərçivəsində təşkilatın baş katibi vəzifəsinə təyinatı münasibətilə Türkiyə tərəfini təbrik edib, bu böyük nailiyyətin tərəfimizdən böyük sevincle qarşılandığını diqqətə çatdırıb. ATƏT-in baş katibi Sinirlioğluna məsuliyyətli fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Telefon danışığı çərçivəsində tərəflər həmçinin regional məsələlər, Suriyada son vəziyyəti ətraflı müzakirə ediblər.

Azərbaycanın Suriyanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə dəstəyi, habelə yaranmış böhranlı vəziyyətin tezliklə Suriya xalqının maraq və iradəsinə əsaslanan həllini tapmasına dair ümidvarlıq ifadə olunub.

Telefon danışığı zamanı həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər ikitərəfli və çoxtərəfli məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Suriyada yaxın müddətdə vəziyyətin necə olacağı hazırda dünya mediasının müzakirə etdiyi məsələlərdən biridir.

Suriya prosesində Türkiyənin əsas söz sahibi olması bu kontekstdə pozitiv reaksiyalarla müşahidə olunur.

AKP-nin üzvləri ilə görüşdə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan deyib ki, Suriya son 13 ildə 61 illik qaranlıq Baas diktaturasından sonra parlaq günlər yaşayır. O bildirib ki, Suriyadakı İŞİD və PKK/PYD kimi terror təşkilatları ən qısa zamanda darmadağın ediləcək: "Biz Suriyanın yenidən bölünməsinə icazə verə bilmərik. Biz heç vaxt ölkə ərazisinin yenidən münaqişə zonasına çevrilməsinə razı ola bilmərik. Yeni Suriya hakimiyyətinin sabitliyinə və qədim Suriya torpaqlarının bütövlüyünə qarşı edilən hər hücumu qarşı Suriya xalqının yanında olacağıq".

Qeyd edək ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib, Suriyadakı son hadisələr, regional və global

məsələlər müzakirə edilib.

"Görüş zamanı prezident Ərdoğan Suriyada daimi sabitliyin bərqərar olması üçün Türkiyənin Suriya xalqına dəstəyini davam etdirəcəyini bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev telefon danışığında Suriyadakı yeni vəziyyətdən məmnunluğunu bildirib", - deyə paylaşımında qeyd olunub.

İndi sual budur - Türkiyə Suriya prosesini tənzimləyər, ölkəni bölünməkdən qoruya biləcəkmi?

Yeri gəlmişkən, Türkiyənin Suriya ilə bağlı siyasəti dünya mediasında da geniş müzakirə olunur. Müxtəlif xarici media mənbələrində qeyd edilir ki, Türkiyə Suriya məsələsində üç əsas məqsədə nail olmağa çalışır: terrorizmlə mübarizə, Suriyanın ərazi bütövlüyünü qorumaq və suriyalı qaçqınların təhlükəsiz qaydısını təmin etmək.

Qeyd edilir ki, Türkiyə Suriya ərazisində PKK və onun Suriya qanadı YPG-ni milli təhlükəsizliyinə əsas təhdid kimi görür. Ankara

bu qruplaşmaların nəzarət etdiyi bölgələrdə avtonomiya qurma cəhdlərini qəbul etmir. Türkiyənin ABŞ-in YPG-yə verdiyi dəstəklə bağlı ciddi narahatlığı var və bu məsələ Ankara-Vaşinqton münasibətlərində gərginliyə səbəb olub.

İkinci ən mühüm məsələ Türkiyənin Rusiya və İranın vasitəçiliyi ilə Astana prosesi çərçivəsində Suriya ilə əlaqələri normallaşdırmaq

ABŞ-la bağlı işə Türkiyə YPG-yə dəstəyin dayandırılmasını gözləyir.

"Cross Media" Təhlil Mərkəzinin analitiki, siyasi şərhçi Mübariz Göyüşlü mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə fikirlərini bölüşüb:

"Yaxın Şərq bölgəsi, Suriya çox çətin mərhələlərdən keçir. Çox həssas bir döndür, faktiki olaraq ölkənin taleyi həll olunur. Mən bu proseslərdə Türkiyənin rolunu

maq lazımdır. Əgər region dövlətləri, Suriyada marağı olan ölkələr Türkiyənin bu məsələdə iştirakına, bu proseslərdə müsbət roluna lazımi şəkildə dəstək verə bilsələr, proseslər müsbət məcrada tənzimlənə bilər, ölkəni bölünməkdən qorumaq mümkün olar. Əgər onlar destruktiv addımlar atacaqlarsa (İsrail, Ərəb ölkələri), Suriya xalqı çox çətin mərhələlərlə qarşı-qarşıya qalacaq".

Siyasi şərhçi Asif Nə

Türkiyə Suriyanı bölünməkdən xilas edə biləcəkmi - rəylər

Siyasi şərhçi: "Bakı və Ankaranın Suriyada birlik nümayiş etdirməsi strateji müttəfiqlik sazişinə uyğun olaraq, iki ölkənin xarici siyasətdə addımlarını eyniləşdirmək hədəflərinə əsaslanır"

rimanlı da deyib ki, Bakı və Ankaranın Suriyada birlik nümayiş etdirməsi strateji müttəfiqlik sazişinə uyğun olaraq, iki ölkənin xarici siyasətdə addımlarını eyniləşdirmək hədəflərinə əsaslanır: "Azərbaycan post-Əsəd Suriyasında iştiraka bir neçə kontekstdə maraqlıdır:

- Suriya xalqının humanitar problemlərin həllində iştirakı ərəb dünyası ilə münasibətlər fonunda sərfəli gedişdir;

- Bakı İraq türkmənləri ilə əlaqələrin qurulmasından sonra Suriyadakı türkmənlərlə də daha sıx əlaqələr qura, Yaxın Şərq siyasətinə təsir edə biləcək faktor əldə edə bilər;

- Suriyada yer almaq Bakıya bu ölkədə mübarizə aparan müxtəlif güc mərkəzləri (ABŞ, İsrail, İran, Rusiya) ilə münasibətlərdə diplomatik manevr imkanları qazandırır;

- Azərbaycanın dəstəyi Suriyada Türkiyənin əlini gücləndirə biləcək faktordur;

- Mövcud vəziyyətdə Suriyada maraqlı ölkələrin heç biri Ankaranın müttəfiqi deyil: Türkiyə Azərbaycanın timsalında öz müttəfiqini prosesə daxil etməklə daha güclü cəbhə qurmaq istəyir;

- Bakı Suriyadakı proseslərin inkişafında maraqlarının toqquşacağı gözlənilən Ankara-Təl-Əviv arasında ortaq mövqelərin tapılmasında körpü ola bilər".

Afaq MİRƏYİQ,
"Yeni Məşavət"

dırmağa çalışmasıdır. Ankara Suriya torpaqlarının parçalanmasının qarşısını almaq və siyasi proseslərin sürətləndirilməsinə töhfə verməyi hədəfləyir. Ancaq Əsəd rejimi ilə əlaqələrin tam normallaşması hələlik bir çox maneələrlə üzləşir, o cümlədən hər iki tərəfin fərqli yanaşmaları var.

Eyni zamanda Türkiyədəki suriyalı qaçqınların qayıdışı daxili siyasətdə böyük təzyiq yaradır. Bu məqsədlə Türkiyə Suriyada sabitliyin bərqərar olması üçün siyasi həll yollarının vacibliyini vurğulayır. Ancaq suriyalı qaçqınların təhlükəsiz və könüllü qayıdışı üçün daha geniş beynəlxalq dəstək və əməkdaşlıq tələb olunur. Türkiyə bu prosesdə eyni zamanda Rusiya, İran və ABŞ-la olan münasibətləri balanslaşdırmağa çalışır. Rusiyanın neytral, İranın isə sülh yolu ilə həllə üstünlük verdiyi vurğulanır.

xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Hətta bir müddət əvvəl Türkiyə və Suriya prezidentlərinin liderlərinin bir araya gələcəyi ilə bağlı fikirlər var idi. Türkiyə qarşı tərəfə bir şans verirdi, qarşı tərəf isə bu uzadılan əli dəyərləndirə bilmədi. Nəticə də belədir. Türkiyənin də siyasi və mənəvi dəstəyi ilə Suriya xalqı və üsyançı qüvvələr hakimiyyəti devrildilər. Artıq Azərbaycan və Türkiyə liderləri də bu mövzuda telefon bağlantısı ediblər. Hətta Azərbaycan xalqının da Suriya xalqına, oradakı sabitliyə dəstək olacağı ilə bağlı Prezident İlham Əliyev açıqlama verib. Fikrimcə, Azərbaycanın bu məsələdə Türkiyə ilə ortaq mövqedə çıxış etməsi Türkiyənin əlini və bölgədə Türkiyənin imkanlarını daha da genişləndirən bir amil olacaq. İndi əsas məsələ proseslərin tənzimlənməsi ilə bağlı atılacaq addımlardır, Suriyanı bölünmədən qoru-

maq".

Politoloq Elxan Şahinoğlu diqqəti Türkiyə və Azərbaycan liderlərinin son telefon danışığına yönəldib. O qeyd edib ki, telefon danışığı zamanı Suriyadakı vəziyyətin müzakirəsi, ardınca da Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Suriya ilə bağlı bəyanatı baş verənlərin məmləkətimizlə də əlaqəsinin olduğunu göstərir: "Strateji müttəfiqimiz Türkiyənin Suriyada mövqelərinin güclənməsi bölgədəki vəziyyəti dəyişmək iqtidarındadır. Rusiya və İran Suriyada yanlış tərəfi seçdilər və itirdilər. Türkiyə Əsəd rejiminə qarşı dirəndi və qazandı. Rusiya və İranı gələcəkdə başqa məğlubiyyətlər də gözləyəcək. Qalibin və haqlının yanında olmalıyıq. Türkiyə Cumhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Ankarada keçirilən 15-ci Səfirələr Konfransındakı çıxışında söylədiyi "Qarabağın

Hər zaman türk-rus birliyi ideyaları ilə çıxış edən, avrasiyaçılıq ideyasını təbliğ edən, Türkiyə ilə əməkdaşlığı təbliğ edən rusiyalı filosof, ideoloq Aleksandr Duqin bu dəfə təəssüf doğuran açıqlama verib.

“Biz indiye qədər Ərdoğanı dəstəklədik. 2015-ci ildə Türkiyə ilə gərginliyin qarşısını almağa çalışdıq və FETO çevrilişi zamanı Ərdoğanı çox kömək etdik. Suriya məsələsi bizim üçün çox ağrılıdır. Düşünürəm ki, bu, Ərdoğan üçün strateji səhv idi. Kamalist ideyası Türkiyəni öz sərhədləri daxilində müdafiə etmək idi”, - deyə Duqin vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, islamçılıq Türkiyənin düşmənidir: “Ərəb bölgəsi Türkiyə rəhbərliyi ilə heç vaxt razılaşmayacaq. Suriyadakı kürdlər Qərbin dəstəyi ilə güclərini möhkəmləndirməyə çalışacaqlar. Suriyada ruslar olmadan Ərdoğan çox əhəmiyyətli müttəfiqini və dostunu itirir. Rusiya ilə Türkiyə

Putinin ideoloqu Türkiyəyə qarşı - Kreml Duqinin ağzı ilə danışır, yoxsa...

Rus filosof Ankaranın Suriya inqilabındakı roluna görə Moskvanın “içinin göynədiyini” nümayiş etdirdi; **Qabil Hüseynli**: “Ərdoğan strateji səhv etməyib, Rusiya strateji məğlubiyyətə uğrayıb”

Suriyadakı mövqeləri sual altındadır. Ruslar onların bazalarına (Tartus və Hmeymim bazaları nəzərdə tutulur) hər hansı təhdid olmadığını iddia edirlər. Bəli, bəlkə də təhdid şəklində deyil, amma Suriyada formalaşmaqda olan yeni hökumət bazaların səlahiyyət müddətini uzatmaq istəyirmi? Biz başa düşməliyik ki, bu gün Rusiya bütün Qərb dünyasına, o cümlədən Türkiyə və İsrailə qarşı mübarizə aparır”. Erməni politoloq Qagik Arutyunyan yerli mediaya

rı bölgələrdə strateji mövqelərini itirir: “Ukrayna münaqişəsi Rusiyanın hegemonluğuna, supergüc olmasına son qoymaqladır. Bu dövlət sözbəxan ölkəyə çevrilənə qədər onun strateji məğlubiyyəti davam etdiriləcək. Suriyada Əsəd rejiminin süqutu da Rusiyanın və İranın zəiflədiyi bir vaxtda seçildi. Rusiya Donbas bataqlığında çabalayıb və “xüsusi hərbi əməliyyatı” başa çatdırı bilmir. Çünki “yeni Rusiya” elan etdiyi o dörd regiona tam nəzarət edə

Priqojinin qoşunları türk ordusu qarşısında rüsəyacı vəziyyətə düşmüşdülər. Bunun ardınca Suriyada rusların mövqeləri sarsıldı. Türkiyə heç bir strateji səhvə yol verməyib. Əksinə, beynəlxalq aləmdə nüfuzunu artırmış oldu, suriyalı qaçqınları da vətənlərinə qaytarır, təhlükəsizliyi təmin edir. Avropanın etmədiyini zamanında qardaş ölkə etdi, qapılarını suriyalı köçkünlərə açdı. İndi də Əsəd zülmünə son qoyularaq qaçqınlar yuvalarına dö-

Kreml: “Suriyada vəziyyətə nəzarət edənlərlə təmasları dəstəkləyirik”

Rusiya Suriyaya yardım göstərməklə öz missiyasını vaxtında yerinə yetirib, buna çox şey sərf edib, daha sonra isə Əsəd hakimiyyəti işləyib. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

Onun sözlərinə görə, indi Moskva Suriyada sabitliyin tezliklə bərqərar olmasını istəyir ki, vəziyyətin hüquqi müstəviyə ötürülməsi perspektivlərinə nail olmaq imkanı olsun.

Peskov Kremlin Suriyada bütün baş verənləri diqqətlə izlədiyini, hazırda orada vəziyyətə nəzarət edənlərlə təmasları dəstəklədiyini qeyd edib.

Putin Orbanla danışdı - Ukrayna məsələsi...

Rusiya prezidenti Vladimir Putin Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanla telefonla danışdı. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bu barədə Kremlin mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Bildirilib ki, Putin Orbanla enerji sektorunda qarşılıqlı faydalı layihələrin gələcək inkişafını müzakirə edib, həmçinin Orbana Kiyevin nizamlanma imkanlarını istisna edən dağıdıcı xətt barədə danışdı.

Orban Putinlə söhbətində Ukrayna böhranının diplomatik yolla həllinin tapılmasında maraqlı olduğunu bildirib.

Liderlər Suriyadakı hadisələr kontekstində Yaxın Şərqdəki gərgin vəziyyəti də müzakirə ediblər.

Qeyd edək ki, Macarıstanın baş naziri bir müddət öncə ABŞ-da səfərdə olub, yeni seçilmiş prezident Donald Tramp ilə görüşüb.

arasında çoxlu əlaqələr var. Onun davranışı açıq şəkildə İsrailin və o zamankı qlobalistlərin xeyrinədir. Bu, kədərlidir. Rusiya Qərbin təqdim etmək istədiyi qədər zəif deyil. Mən hesab edirəm ki, bu, Ərdoğan tərəfindən səhv hesablaması idi”.

Rusiyanın danışan dillərindən olan Duqin niyə belə çıxış etdi? O, Kremlin son duruma dair mövqeyini açıqladı, yoxsa şəxsi düşüncəsidir? Onun giley-güzarından belə hiss olunur ki, Türkiyə Suriyada Rusiyanı fakt qarşısında qoyub. Yeni rusların qoruduğu Əsəd rejimini Türkiyənin dəstəklədiyi silahlı müxalifət devirdi, indi də Rusiyanın hərbi bazaları Suriyadan çıxarıla bilər və nəticə də Moskvanın üreyincə deyil. “Etiraf etməliyik ki, Rusiyanın

açıqlamasında belə deyib.

“Rusiyanın Suriyadakı hərbi bazalarının taleyindən danışmaq hələ tezdir”. Kremlin rəsmi nümayəndəsi Dmitri Peskov bildirib. Onun sözlərinə görə, Rusiya bazalarının Xmeymim və Tartusda saxlanması barədə danışmaq tezdir: “Bu, Suriyaya rəhbərlik edəcək şəxslərlə müzakirə mövzudur”. Kremlin sözcüsü qeyd edib ki, Rusiya Suriyadakı hərbiçilərinin təhlükəsizliyini təmin edə biləcək şəxslərlə təmaslar qurur: “Suriyada vəziyyət sabitləşəndən sonra Rusiya yeni hakimiyyət orqanları ilə öz ordusunun ölkədə qalmasını müzakirə etməyi planlaşdırır”.

Professor Qabil Hüseynli “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, Rusiya ayrı-ay-

bilmiş, Donetsk və Luqanskın inzibati sərhədlərinə çatı bilməyib. Rusiyanın gəosiyasi nüfuzu yerlə sürünür və Kursk əməliyyatından sonra ikinci belə zərbəni Suriyada aldı. Oradakı hərbi bazalar və gəmilər 1971-ci ildən mövcuddur. Deyə bilmərəm ki, onlar tamamilə çıxacaq, amma rus qoşunları Suriya ərazilərini tərk edir. Bu da Rusiyanın strateji məğlubiyyətinin bir hissəsidir. Ona görə Duqin ki-milər yandıqından, içinin göynəməsindən Türkiyə əleyhinə belə çıxışlar edirlər”.

Q.Hüseynli vurğuladı ki, rusların Liviya da ağzı yanırdı və türk xüsusi təyinatlıları “Vaqner”çiləri darmadağın etmişdilər: “Duqin və onun lideri türk əsgərinin qəhrəmanlığına bələddir. Liviya hadisələrində

nürlər. Rusiya isə bu prosesə tamaşa edə bilir və səsini çıxarmağa heyi qalmayıb. Duqin bilməlidir ki, Ərdoğan strateji səhvə yol verməyib, Rusiya Suriyada strateji məğlubiyyətə uğrayıb. Ümumiyyətlə, Moskvanın imici avqustdan bəri iki hadisə ilə zədələndi - Kurska ukraynalıların girməsi, hələ də orada olmaları, bir də Suriyada məğlubiyyət...”

Bununla belə, professor düşünür ki, Ankarla Moskva arasında gərginlik olacaq: “Duqinin nə deməsindən asılı olmayaraq, Putin Ərdoğanla münaqişələri kəmərləməyə çalışır. Çünki Liviya, Suriya, Qarabağ məsələləri ilə yanaşı tərəflərin Ukrayna böhranında da danışıqlar aparmasına zərurət var.

Türkiyə NATO dövləti olsa da, sanksiyalara qoşulmadı və müstəqil, pragmatik siyasət yürütdü. Rusiya ilə indi heç bir böyük ölkə danışmır, yalnız Türkiyə ilə dialoq ona kömək edə bilər. Bir sözlə, Rusiya geopolitik qarşıdur-

mada və dünya nizamının yeni quruculuğu prosesində öz strateji yerini müəyyən etməkdədir - Ukraynada gədən müharibədə zəifləmələri səbəbindən”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Sadə məsələ

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Konəd həmcens ba həmcens pərvaz.
 Kəbutər ba kəbutər, baz ba baz"

(Nizami Gəncəvi, tərcüməsi: "Hər kəs öz
 həmcinsi ilə uçar, Göyərçin göyərçinlə,
 şahin şahinlə").

Əgər ölkəmiz futbol baxımından inkişaf etməyib-sə, Lionel Messi nə üçün Bakıya gəlmişdir? Mən milli komandamızın baş məşqçisi Fernando Santuş müəllimin "Düz yoldayıq" fikrinə yüksək şəkildə qatılıram. Dünya çempionu məhz həmin düz yolla qonaq gəlmişdi.

Sözgəlişi, Santuş soyadı biz azərbaycanlılar üçün hələ qədimdən əzizdir. Bəlkə indiki uşaq-muşaqlar bu faktı bilmir, yazıram, öyrənsinlər: Anqolanın 1979-2017-ci il arasında, düz 38 il prezidenti olmuş Joze Eduardu duş Santuş Azərbaycan təhsilinin yetirməsi idi, indiki Neft və Sənaye Akademiyasını, keçmiş "AZİ"ni bitirmişdi. (Anqolanın Portuqaliya müstəmləkəsi olmasını nəzərə alsaq, baş məşqçimizin həmin prezidentlə qahım çıxması ehtimalı da var). Yəni hazırda bu məktəbdə oxuyan tələbələrımız gələcəkdə Anqola prezidenti olmağa ümid edə bilərlər. Ümidvaram bu həvəslə yaşayıb karyera quran gənclər mənim yazımı, verdiyim stimulu unutmayacaqdır.

Stimul vacibdir. Bax, elə Messinin səfəri nə qədər gənclərdə futbola həvəs, maraq oyatdı. Hətta yaxşı olar ki, "Neftçi" komandasına sərf elədiyimiz pulları bu kimi məqsədlərə ayıraq. İldə bir neçə dəfə dünya futbolunun ulduzları Bakıya, bölgələrə getirilsin, əhaliyə nümayiş etdirilsin.

Mən bunu boş söhbət kimi, havadan yazmıram. Təcrübə danışır, necə deyirlər. 1979-cu ildə, 6 yaşım olanda Moskvadan, "Pravda" qəzetinin müxbiri evimizə qonaq gəlmişdi. Atamın tanışı idi. Bəlkə də mən o müxbirə göstərilən xalq məhəbbətini izləyərək sonradan jurnalist olmaq qərarına gəldim. Ancaq səhv istiqamətə yönəlməyim də mümkün idi, çünki Moskvada balerina işləyən qızından elə həmin il açıqca hədiyyəsi almışdım.

Yeni heyatda belə qərribə ziqzaqlar olur. Jurnalist də ola bilərsiniz, baletmeyster də. (Öz aramızda, Allah hər ikisindən uzaq ələsin. Əziyyətli peşələrdir - gerek daim barmağın üzərində yeriyəsən. Bunu jurnalist olmaq eşqinə düşən kimlərsə varsa, onlar üçün yazıram. Nə qədər gec deyir, dönün bu yoldan. Yazıq olarsınız. Santuş müəllimin dediyi düz yol bu deyil. Hətta diqqət ələsəniz, ana dilimizdə "yazı" sözünü "yazıq" sözündən cəmi 1 hərflə ayırıq, fərqləndirir).

Qayıdaq mövzuya. Mövzu isə eks-prezident Əbülfəz Elçibəyin Bakıdakı iqamətgahından oğurluq edilməsidir. Kombi, elektrik malları və sairə oğurlayan vətəndaş isti izlərlə yaxalanmışdır. Şükür, heç olmazsa bu məsələnin zamanı ehtiyacı olmayıb.

Əlaqədar orqanların açıqlamasından belə məlum olur ki, hadisəni törədən yoldaş Saatlı rayon sakinidir. Bu isə bəzi ekspertlərdə Əli bəydən şübhələnməyə əsas yaradıb. Açıq yazırlar - dünən bu istiqamətdə məktub almışam. Deyirlər AXCP sədri də Saatlı sakinidir, vaxtilə Əbülfəz bəylə müəyyən fikir ayrılıqları olubdur.

Maraqlıdır ki, təzəlikcə hökumətin məhkəməsi Əli bəyi 1500 manat cərimə etmişdi. Uzun illərdir işsiz qalmış, hətta xarici pasport da verilməyən (heç olmazsa Rusiyada gedib işləyə bilərdi), cəriməni ödəməyə pulu olmayan Əli bəyin Elçibəyin villasına basqın təşkil etməsindən şübhələnirlər.

Mümkün deyildirmi? Hər şey mümkündür. Dünən bir gənc futbol əşiqi də mənə elə bu cür dedi: "Messinin Bakıya gələcəyini yatsam yuxuda görməzdim". Həqiqətən belədir.

Sadəcə, biz gerek Messidən xahiş eləyək, gələn dəfəki Bakı səfərində futbol üzrə dünya çempionu olmuş Argentina yığmasının aldığı kuboku da ölkəmizə gətirsin. Yığışaq, gedək, ellikcə həmin kuboku öpək, başımız üstündə qaldıraq, şəkli çəkdirək. Olaq dünya çempionu.

Vallah, məsələ bu qədər sadədir.

Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Ermənistanla növbəti dəfə anormal təlaşlar başlayıb. Bu dəhlizin açılması yönündə müzakirələr artdığı bir vaxtda İrəvandan İran əleyhinə açıqlamalar verilir.

"Yeni Müsavat" bildirir ki, onlardan biri Ermənistanın keçmiş baş naziri Hrant Baqratyandan gəlir. Onun sözlərinə görə, İran Ermənistanın köməyinə gəlməyəcək, istəsə belə, Paşinyan buna imkan verməyəcək: "Söhbət Zəngəzur dəhlizindən gedir. Paşinyan dedi ki, biz bunu Türkiyə-Azərbaycan tandemi ilə bölüşmək qərarına gəldik. O, azərbaycanlıların da burada yaşaması üçün danışıqlar aparır. Əgər İran təhlükəni neytrallaşdırarsa, o zaman mövcud rejim hakimiyyətdə qalsa, İranın müdaxiləsinə imkan verməyəcək", - deyər revanşist siyasətçi qeyd edib. Baqratyanın sözlərinə görə, bu gün azərbaycanlıların diqqəti təkcə Zəngəzurdadır deyil. Onun fikrincə, Bakının nəzərləri "Qərbi Azərbaycan" adlanan yərə, yəni bütün Ermənistan ərazisinə çevrilib. "İndiki iqtidarın siyasəti ona gətirib çıxarıb ki, əgər sabah Türkiyə Ermənistanın hesabına mövqeyini yaxşılaşdırmaq istəsə, buna mane olan heç bir faktor olmayacaq". Bunu isə erməni ekspert, revanşist Tigran Köçəryan deyir.

Onun fikrincə, Ermənistanla Rusiya bazasının olması da heç bir rol oynamayacaq. "Rusiya bazası Suriyada da var idi və indi də qalır, lakin bu, orada baş verən proseslərin qarşısını ala bilmədi", - deyər o qeyd edib. Köçəryanın fikrincə, İran müdaxilə etməmək mövqeyi tutaraq, regional və regiondankənar qüvvələrlə birbaşa qarşıdurma cəlb olunacağı vəziyyətdən qaçmağa çalışır. "Bəzi ekspertlərin fikrincə, İranın atom bombasının yaradılmasına çox az vaxtı qalıb. Ona görə də rəsmi Tehran sonradan tamam başqa mövqelərdən danışa bilməsi üçün vaxta oynayır", - deyər erməni politoloq iddia edib. Köçəryan bundan başqa bir iddianı da irəli sürüb. Onun sözlərinə görə, Ermənistanla İran arasında sərhədlərin bağlanması nəzərdə tutulan "Bolton planı" mövcuddur. Köçəryanın fikrincə, bu plan "Zəngəzur dəhlizi" vasitəsilə həyata keçiriləcək. Erməni politoloq Ermənistanla İran arasındakı saxta münasibətlər başqa məcraya keçir və revanşist qüvvələr hazırda arzuolunan hesab edilən ümumi prosesi pozmaq üçün növbəti təxribatlara hazırlanırlar. Bu durum nəvəd edir? Ermənistan-İran münasibətlərinin pozulması nə ilə nəticələnə bilər?

Ermənistandan yeni hərbi təxribat anonsu - İranla da ara pozulur..

Yeni il şənlikləri zamanı atəşkəsin pozulacağı istisna edilmir; erməni analitiklərə görə, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Tehran İrəvanın köməyinə gəlməyəcək və Paşinyan onsuz da bunu istəmir - "Bolton planı" işə düşür?

"Sünik vasitəsilə dəhlizin təmin edilməsinə dair razılaşmalar çoxdan, hətta Qarabağda 44 günlük müharibədən əvvəl əldə olunub". Bu iddia da erməni politoloq Alen Gevondyan tərəfindən irəli sürülüb. "İndiki baş nazir və onun kiçik komandası 2018-ci ildə hakimiyyətə gətiriləndə əsas razılaşma nöqtələrindən biri dəhliz məsələsi idi. Bu müqavilə bu gün də qüvvədədir, heç nə dəyişməyib. Problem başqadır - 9 noyabr 2020-ci il tarixli bəyanatda açıq şəkildə Rusiya Federasiyası FTX-nin iki nəzərt-buraxılış məntəqəsi olmalı olduğu yazılıb", - deyər o qeyd edib. Onun sözlərinə görə, dəhlizlə bağlı bir neçə ssenari var ki, onlardan biri də güc yolu ilə açılmasıdır. Erməni ekspert Yeni İl şənlikləri zamanı atəşkəsin pozulacağını da istisna etməyib. Faktiki olaraq görünən budur ki, Ermənistanla İran arasındakı saxta münasibətlər başqa məcraya keçir və revanşist qüvvələr hazırda arzuolunan hesab edilən ümumi prosesi pozmaq üçün növbəti təxribatlara hazırlanırlar. Bu durum nəvəd edir? Ermənistan-İran münasibətlərinin pozulması nə ilə nəticələnə bilər?

Siyasi təhlilçi Məhəmməd Əsədullazadənin sözlərinə görə, İranın bu prosesdə rolu zəifləyib: "Tehranın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı təzyiqləri neytrallaşdırıb. Paşinyanın Makrona arxalanması isə öz hakimiyyətinin itirilməsi ilə nəticələnə bilər. Regionda əsas söz sahibi Türkiyədir. Vaxt Ermənistan hakimiyyətinin əleyhinə işləyir". **Ekspert Türkiyənin Ermənistanla sülh müqaviləsinin bağlanması üçün ciddi təzyiqlər edəcəyini gözləyir:** "Paşinyanın sülhü gecikdirməsi Ankaranın regional siyasətini təhdid edir. Türkiyə və Ermənistan arasında xüsusi nümayəndələrin sərhəddə görüşü bu xüsusdandır. Ermənistan Müstəqillik Bəyannaməsindən Azərbaycanla qarşı ərazi iddialarını çıxarmalıdır və digər şərtlərdən geri çəkilməli, Zəngəzur dəhlizini açmalıdır". **Siyasi icmalçı Aqşin Kərimov bir neçə ay öncə proqnozlaşdırdığı mövqenin yerinə oturduğunu düşünür və indi əminliklə qeyd edir ki, İran Cənubi Qafqazda itki verəcəyini hiss edərək kompromisə hazırlaşır:** "İrənin İsrailə "kölge döyüşləri", HƏMAS, "Hizbullah" üzərindən verdiyi itkilər, Suriyada mövqeyinin sarsılması onun Cənubi Qafqazdakı "qırmızı

xətli" ambisiyalarına da sarsıdıcı zərbələr vurur. Çünki İranın regional təsirləri, ambisiyaları üçün formalaşdırdığı təhlükəsizlik zolaqları və proksi strukturları indi ən aşağı vəziyyətdədir, belə olan halda, İran öz baxışlarını dar bir cəbhəyə fokuslayır". **A.Kərimova görə, Rusiya Cənubi Qafqazda İranı dəstəkləyəcək mövqə nümayiş etdirməyindən Moskva Tehranı "Qafqaz güzəşti"nin qaçılmaz olduğuna inandırmağa məcburdur:** "İran həm daxili siyasətdəki hekayələri, həm də regional və beynəlxalq siyasətdəki korlanan izlər səbəbindən məcburi şəkildə Cənubi Qafqazda Azərbaycanın strateji maraqları ilə barışmağı seçə bilər. Bununla da İranın Qafqazda açdığı konsulluq gəosiyasi risklərdə sadəcə olaraq simvolikləşir və Tehranın Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi ilə əlaqədar prioritetlərinə qarşı gücü zəifləyir. Beləliklə, İranın Cənubi Qafqazda əvvəlki illərdəki aktivliyi daha az əhatəli maraqlarla əvəzlənir. Azərbaycan dəyişən geosiyasi mənzərədən istifadə edərək, strateji müttəfiqi Türkiyə ilə İranın zəifləmiş anını seçib maraqları naminə yeni realliqlar yarada bilər".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

44 günlük müharibənin yekununda Rusiyanın vasitəçiliyi ilə kapitulyasiya sənədinə imza ataraq, özünə öhdəliklər götürən Nikol Paşinyan vədlərinə əməl etməkdən müxtəlif bəhanələrlə yayınmaqdadır. Xüsusilə də Fransa prezidenti ilə sonuncu Paris görüşü ondan xəbər verir ki, Ermənistan rəhbərliyi bəyan etdiyi kimi, sülh sənədini cari ildə də imzalayacaq.

Əslində Ermənistan hakimiyyətinin özünü şıltaq uşaq kimi aparmağa çalışması, qeyri-ciddi açıqlamaları ilə sadəcə zaman udmağa cəhd göstərməsi real mənzərəni göstərir. Bugünlərdə N.Paşinyanın növbəti dəfə Ermənistan Konstitusiyasında guya Azərbaycanla qarşı hər hansı iddiasının olmadığını iddia etməsi məhz Parisdəki pıçıldaşmanın məntiqi nəticəsidir. Digər tərəfdən, Polşa prezidentinin Arazdaşayn səyahətindən sonra Fransanın İrəvanda səfirinin ardınca Almaniyaya səfiri də şərti sərhədlərdə meydana oldu. Bu da ondan xəbər verir ki, Av-

Bakıdan İrəvana "konstitusion xilas yolu" təklifi - əgər dinləməsə...

Ermənistanın təhlükəli oyunları öz başında çatlaya bilər; Paris "pıçıldaşmaları"ndan sonra Paşinyan yeni oyunbazlığa başlayıb; Azərbaycandan sərt xəbərdarlıq

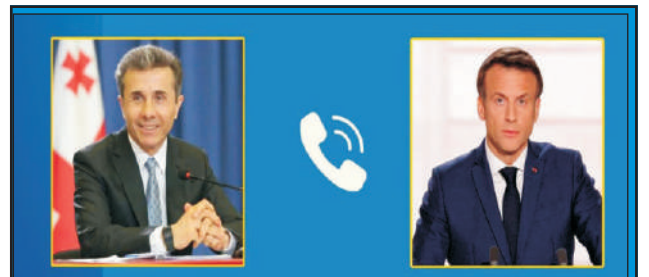
məyəcək, çünki Bakı və Ankara birgə hərəkət edir. Amma bu ilin yayında Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsinə ehtiyac olduğunu bildiren Paşinyan indi fərqli davranır ki, bu da bölgədə riskli vəziyyət vəd edən davranışdır. Ermənistanın davamlı silahlanması da sülhə xidmət etmir.

Ötən həftə Ermənistan rəsmiləri belə bir açıqlama yaydılar ki, Azərbaycanla sülh müqaviləsi üzrə 90 faiz razılaşma əldə edilib. Mümkündür ki,

dikdən sonra Azərbaycan sülh təkliflərini ilk dəfə Ermənistanla 2021-ci ildə edib. Müharibədə qələbə qazanan ölkə heç vaxt qarşı tərəfə sülh təklifi etmir, amma biz bunu etmişik. Biz sülhlə bağlı əsas prinsipləri hazırlamışıq. 2020-2022-ci illərdə biz Ermənistanın arzularının nə olduğunu bilmirdik. Bundan sonra biz ətraflı müzakirələr aparmışıq. Bu müzakirələr ABŞ, Rusiya və Qazaxıstanda aparılıb. Həmin müzakirələrdə sülh razılaşmasını tərtib etmə-

nativ yoxdur. Bəs 2025-in əvvəlində bunu gözləyəkmi? Paşinyan bu cəsarəti özündə tapacaq mı?

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Paşinyan Azərbaycanla sülh sazişini bu il imzalamaq istəyirdi: "Paşinyan əvvəlcə söyləyirdi ki, Bakı ilə sülh sazişini noyabr ayında imzalamaq istəyir. O istəyirdi ki, sülh sazişi Bakıda keçirilən COP29 tədbi-

Makron İvanışvili ilə telefonda bir saat nə danışdı?

Gürcüstanın hakim "Gürcü Arzusu" Partiyasının təsisçisi və fəxri sədri Bdzina İvanışvili ilə Fransa prezidenti Emmanuel Makron arasında telefon danışığı olub. APA-nın Tiflis müxbiri xəbər verir ki, məlumatı "Gürcü Arzusu" yayıb.

Bildirilib ki, telefon danışığı Fransa prezidentinin təşəbbüsü ilə keçirilib və bir saat davam edib.

"Makron Gürcüstandakı vəziyyətə görə təəssüfləndiyini qeyd edib və bu vəziyyətin tam aradan qaldırılmasına töhfə vermək arzusunda olduğunu bildirib. Bdzina İvanışvili də öz növbəsində Fransa prezidentinə təşəbbüsə görə təşəkkür edib və birgə səylər ideyasını alqışlayıb. İvanışvili və Makron növbəti günlərdə yenidən təmasda olacaqları və əldə edilən irəliləyişlərin qiymətləndiriləcəyi barədə razılığa gəliblər. Söhbət bir saat davam edib".

nın uzadılması Nikol Paşinyana problemlər yarada bilər".

Politoloq şübhə etmir ki, Paşinyanın konstitusiyada Azərbaycanla bağlı bəndi çıxarması radikal müxalifəti yenidən fəallaşdıracaq: "Ancaq radikal müxalifət bu il ərzində bir neçə dəfə küçə yürüşləri və mitinqlər təşkil etdi, cəmiyyətin böyük dəstəyini qazanmadıqlarına görə Nikol Paşinyanı istefaya göndərə bilmədilər. Bu, Nikol Paşinyana imkan verir ki, radikal müxalifətin etirazını nəzərə almadan gələn il konstitusiyaya dəyişikliyi reallaşdırsın. Çünki sülh sazişi gələn il imzalanmasa, bölgədə vəziyyət yenidən gərginləşə bilər və bu, Ermənistanın zərərinə olacaq".

Milli Cəbhə Partiyasının başqan müavini, siyasi ekspert Məhəmməd Əsədullazadə isə bu mövzuda qəzetimizə bildirdi ki, Ermənistan Konstitusiyası Müstəqillik Bəyannaməsinin preambulasına istinad edir: "Burada da Qarabağın "Ermənistanla məxsusluğu" təsbit edilib. Həmçinin Ermənistanın qüvvədə olan qanunvericilik aktları da buna əsaslanır. Ermənistanın baş naziri ötən gün Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycanla qarşı ərazi iddialarının olmadığını bir daha qeyd etdi. Amma konstitusiyanın istinad etdiyi müstəqillik bəyannaməsi barədə heç nə demədi. Düzdür, müstəqillik bəyannaməsini biabırçı və ölkəsinin inki-

şafına zərbə vurduğunu qeyd edib. Amma bunlar sözdən ibarətdir. Praktiki olaraq müstəqillik bəyannaməsindən imtina edilməli, yaxud düzəlişlər edilməlidir".

M.Əsədullazadə qeyd etdi ki, Ermənistan rəhbərliyinin nə deməsindən asılı olmayaraq, Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları konstitusiyadan çıxarılmalıdır: "Əgər Ermənistan tərəfi buna getməsə sülh müqaviləsi imzalanmayacaq. Bu ildə sülh üçün itirilmiş il oldu. Ermənistanın baş naziri Fransaya arxayın olub, sülhdən yayınarsa, ölkəsinin Suriyanın aqibəti gözləyəcək. Azərbaycan və Türkiyə Zəngəzur dəhlizinin bağlı qalmasına daha bir neçə il səbr etməyəcək. Ermənistan məğlub tərəfdir və Azərbaycan Ermənistanın ərazilərini işğal etməyib". **Ekspert digər məqama da toxundu:** "Hələ də Ermənistan Azərbaycanın 4 anklav kəndini işğalda saxlayır. İran və Rusiyanın Yaxın Şərqdə və Cənubi Qafqazda mövqeləri zəifləyib. Türkiyə və Azərbaycan regionda koordinasiyalı siyasət aparır. Ermənistanın baş naziri siyasi iradə ortaya qoyub, 2025-ci ilin mart ayına kimi müstəqillik bəyannaməsində dəyişiklik edərsə, sülh mümkündür. Sülh müqaviləsi olmasa, Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini özü açacaq və Ermənistanı sülhə məcbur edəcək. Yeni siyasi nizam yarandır və Ermənistan ən zəif bənddir".

□ **Elşad PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Siyasi şərhçi: "Ermənistanın baş naziri Fransaya arxayın olub, sülhdən yayınarsa, ölkəsinin Suriyanın aqibəti gözləyəcək"

ropa İttifaqının Ermənistandakı casus şəbəkəsi 2025-ci ildə müddətin uzadılmasına və bölgədə gərginliyi tətikləməyə yönəlik fəaliyyət göstərməyə nail olacaq. Rəsmi Bakının sülh üçün tələblərindən biri Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycana qarşı ərazi bütövlüyü ilə bağlı müddəaların çıxarılmasıdır ki, qardaş Türkiyə də bu məsələ ilə bağlı prinsipial mövqedən çıxış edir. Bugünlərdə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Fuad Oktay "Yeni Müsavat"ın sualına cavab verərkən "Nə qədər ki, Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları var, sabit sülhə nail olmaq mümkün deyil. Daimi sülhü təmin etmək və bu problemi gələcək nəsillərə buraxmaq üçün Ermənistan Konstitusiyasının bu maddəsi ləğv edilməlidir" - demişdi və bu fikirlər Ermənistanda geniş rezonans doğurub. Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasına cəhd göstərən Ermənistan anlayır ki, Azərbaycanın şərtlərinə əməl olunmasa, bu da baş ver-

layihədəki bəndlərin 90 faizi üzrə razılaşma var. Ancaq Ermənistanın müqavimət göstərdiyi məsələ - konstitusiyadan Azərbaycana qarşı torpaq iddialarının çıxarılması üzrə tələbi İrəvan yerinə yetirməzsə, bu, sülh müqaviləsi üzrə prosesi pozmaqdan başqa bir şey deyil. Yeni bu halda 90 faiz razılaşma, sadəcə, demagogiya kimi görünür. Azərbaycan şərtini bir daha açıqlayıb: "Sülhə nail olmaq üçün Ermənistan Konstitusiyasında mütləq dəyişiklik edilməlidir. Ermənistanla Azərbaycan arasında dayanıqlı sülhün əldə olunmasında iki əsas əngəl var ki, onlardan biri Ermənistan Konstitusiyasıdır". Bunu **xarici işlər nazirinin müavini Elnur Məmmədov** "Azərbaycanla Ermənistan arasında Sülh Razılaşmasının imzalanmasına əsas məneələr" adlı tədbirdə deyib. Elnur Məmmədovun sözlərinə görə, "Qarabağ Ermənistanın bir hissəsidir" müddəası Ermənistan Konstitusiyasında əsas kimi qəbul olunur: "2020-ci ildə ərazilərimiz işğaldan azad edil-

yə çalışmışıq". E. Məmmədov vurğulayıb ki, 30 ildən çoxdur Ermənistan hökuməti hələ də öz sərhədlərini dəqiq olaraq müəyyən etməyib. "Sualımız odur ki, hazırda biz danışıq naminə danışıqlar aparırıq, ya yox?", - XİN rəsmisi qeyd edib. Elnur Məmmədov onu da bildirib ki, Ermənistan Konstitusiyasında sülhə maneə olan müddəaların mövcudluğu qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılıb: "Sülh müqaviləsi bağlandıqdan sonra Ermənistan parlamentinin onunla bağlı qərar verməli və Konstitusiyaya Məhkəməsi onu təsdiqləməlidir". Əslində Azərbaycanın İrəvan qarşısındakı bu haqlı tələbi Ermənistan üçün "konstitusion xilas yolu" kimi başa düşülməlidir. Rəsmi İrəvanın təhlükəli oyunları Ermənistanın başında çatlaya bilər, hər halda, Paris "pıçıldaşmaları"ndan sonra Paşinyanın yeni oyunbazlığa başlaması diqqətimizdən yayınmır. Əgər Ermənistan gerçəklikdən inkışaf, əməkdaşlıq yoluna qədəm qoymaq istəyirsə, bu addımı dərhal atmalıdır, alter-

nativ qədər imzalanmasın. Bu alınmadıqda, Paşinyan sazişin ilin sonuna qədər imzalanmasına çalışacağını bildirdi. Ancaq bu mümkün deyil. Çünki ilin sonuna bir ay qalıb və Paşinyan yaxın günlərdə konstitusiyaya dəyişiklik etmək istəmir. Belə olan halda ilin sonuna qədər sülh sazişi imzalanması mümkün deyil".

E.Şahinoğlunun sözlərinə görə, buna baxmayaraq, Nikol Paşinyan Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddiasını ehtiva edən bəndin yanlış olduğunu bir neçə dəfə etiraf edib: "Ancaq Paşinyan yanlış hesab etdiyi həmin bəndin çıxarılması mexanizmini həyata keçirmək istəmir. Həmin bənd ya referendum, ya da parlamentdə səsverməsi yolu ilə konstitusiyadan çıxarılmalıdır. Məsələ 2025-ci ilə qaldı. Paşinyanın söylədiyi kimi, sülh sazişinin mətninin 90 faizi Bakı ilə razılaşdırılıbsa, yerdə qalan 10 faizi də həll etmək lazımdır. Sülh sazişinin imzalanması-

Suriyada Əsəd rejiminin devrilməsi bütün dünyanın gündəmindədir. Son 15 ildə bu ölkədə baş verən qanlı vətəndaş müharibəsinin ardından ölkəni bütöv həbsxanaya çevirmiş Bəşər Əsədin silahlı müxalifət tərəfindən hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması Suriyanın yenidən dünyanın bir parçasına çevriləcəyinə inamı artırır. Eyni zamanda uzun illər boyu beynəlxalq aləmdə qəbul edilən Suriya hakim rejiminin gözəndən düşməsinin, onun devrilməsi üçün planlar qurulmasının səbəbləri geniş müzakirə olunur. Bir çox müşahidəçilər Suriyada son 15 ildə baş verənlərin bilavasitə iqtisadi maraqlarla bağlı olduğunu deyirlər. Bu zaman B.Əsədin icrasına mane olduğu regional və beynəlxalq əhəmiyyətli layihələr qeyd edilir. Söhbət hansı layihələrdən gedir? Bu layihələrin icrasında hansı güclər maraqlıydı və Əsəd niyə onların reallaşmasına imkan vermədi?

Analitik, iqtisadçı-ekspert Elman Sadıqovun "Yeni Müsavat"a dediyyə görə, Suriyada baş verənlərin əsas bir neçə səbəbi var və bu səbəblərin demək olar ki, hamısı iqtisadi səbəblərdir: "2001-ci ildə ilk dəfə Qətər qazının Suriya və Türkiyə üzərindən Avropaya çatdırılması məsələsi gündəmə gəlmişdi və əslində bu məsələ razılaşdırılmışdı. Bəşər Əsəd əvvəlcə bu layihəyə müsbət fikir bildirsə də, 2006-cı ildə bu xəttin Suriyadan keçməsinin əleyhinə olduğunu elan etdi. Layihə kağız üzərində qaldı. Layihəyə 2 dövlət qarşı çıxırdı: Rusiya və İran. Rusiya düşünürdü ki, Qətər qazı Avropaya çıxsa, "Qazprom" öz dominant mövqeyini itirəcək. O zaman Avropanın idxal etdiyi qazın 40 faizi "Qazprom"un payına düşürdü. İran isə Fars körfəzində (ərəblər də Ərəb körfəzi adlandırırlar) bəzi qaz yataqları ilə bağlı Qətlə arasında mübahisə olduğunu bildirir və əslində həm də öz qazını Suriya üzərindən Avropaya çıxarmaq istəməsi səbəbindən Əsədə ciddi təzyiq göstərirdi. Rusiyanın hərbi bazasının və İranı dəstəkləyən qüvvələrin Suriyada güclü mövqedə olmaları səbəbindən Əsəd Suriyanın mənafeyinə uyğun olan və ona milyardlar qazandıracaq bu layihəyə yox deməyə məcbur oldu.

Digər layihə isə Ərəb Qaz Xəttidir. Misir qazını əsas xəttlə İordaniya, Livan və Suriyaya, ayrılmış bir qol ilə isə İsrailə çatdırır və hazırda işləyən bu xəttin növbəti mərhələdə uzadılaraq Türkiyəyə çatdırılması nəzərdə tutulurdu. Sonra isə bu qazın Avropaya çatdırılması da planlaşdırılmışdı. Hətta Türkiyənin ildə 4 milyard kub metr qaz alışıni da öhdəliyinə götürən razılıq əldə olunmuşdu. Yenə də yuxarıda qeyd olunan səbəblərdən hər iki dövlətin (Rusiya və İran) təzyiqi ilə Əsəd 2009-cu ildə bu razılaşmanın da ləğv olunduğunu bəyan etdi. Bu isə həm Avropanın, həm Türkiyənin, həm ABŞ-in, həm də İsrailin səbrini daşırdı".

Əsədin batırdığı və Əsədi batıran iki böyük layihə

Yenilənən Suriya regional planlara yaşıl işıq yandıracaqmı?

Ekspert bildirir ki, global layihələrdə yanaşma tərzı fərqlidir: "Dünyanın bir nöqtəsindən başqa bir nöqtəsinə hər hansı bir resursu daşımaq, nəql etmək planı və ehtiyacı varsa və bunun üçün bir boru xətti, marşrut, dəhliz, dəmiryol xətti çəkməlidirsə, burada həmin xətlərin keçəcəyi hər hansı dövlətin və ya kənarından 3-cü dövlətlərin bu global planı pozması bağışlanılmaz, indiyə qədər də bağışlanmayıb. Çünki hər hansı bir dövlətin dünyanın iqtisadi xəritəsində nəzərdə tutulan bir layihəni pozmasına göz yumularsa, dünya dövlətlərinin kaprizləri artar, beynəlxalq layihələr dövlətlər və rəhbərlərinin əhvali-ruhiyyəsinə asılı olar, şantaj vasitəsinə çevrilir ki, bu da iqtisadi balansları pozar. Dünyanın iki müxtəlif nöqtəsini birləşdirən global layihə 10 dövlətdən də keçəcək, keçəcək. Bir-iki dövlətə görə indiyə qədər həyata keçirilməsinə qərar verilmiş heç bir böyük layihə (bir neçə kiçik layihə istisnadır) icrasız qalmayıb.

2010-cu ildə Ərəb baharı başladı. Suriya bu prosesdən Rusiya və İranın köməyi ilə sıyrılıb çıxma bildi. Amma ciddi yara aldı. 13 il ərzində əslində Əsədə çox xəbərdarlıqlar edilsə də, Kırımın il-haqından sonra Rusiyanın Qərblə pozulan münasibətləri, İranın təzyiqləri Əsədə həmin xəbərdarlıqlara qulaq asmağa imkan vermədi. Bu gün baş verən proseslər niyə 13 il ləngidi? Rusiya və İranın zəifləməsi səbəblərdən biridir, amma əsas səbəb deyil. Əsas səbəb o idi ki, Əsədin devrilməsi və Suriyanın parçalanması riski əslində Türkiyə də daxil olmaqla, Qərb üçün də sərfəli variant deyildi. Əsəd bu amili nəzərə alaraq kürd kartından da təzyiq kimi istifadə etməyə başladıqda, həmin kartı ABŞ öz xeyrinə çevirməyə başladı. Hadisələr ciddi risklər formalaşdırırdı. Həm Türkiyə üçün, həm də Suriyanın kontrolsuz bir şəkilə parçalanmasını istəməyən ABŞ və Qərb üçün. Bu məsələdə mənafeələr bir nöqtədə kəsişirdi. Əsəd, Rusiya və İran bu amili nəzərdən qaçırdılar. Nəzərdən qaçan əsas məsələlərdən biri də bu idi ki, "Qazprom" artıq öz payını Avropada kifayət qədər itirib. İkincisi, bu kəmərlərə alternativ olaraq çəkilən və Avropanı ehtiyacı olacaq qədər qazla təmin edəcəyinə təminat verilmiş Rusiyanın Nord Stream 2 (Şimal Axını 2) qaz xətti 2022-ci ilin 26 sentyabrında partlamışdı.

Əsəd 2 dövləti, erməniləri (erməni amilinin Fələstin, Livan, İran və Suriyada birləşdirici rolu, Fransanın həm erməni lobbisi, həm də sadalanan bu dövlətlər vasitəsilə Afrikada itirdiyi nüfuz da irəsini Yaxın Şərqdə saxlamaq istəyi, oynadığı oyunlar ayrıca mövzudur. Bir neçə ay öncə İsrailin Makrona xəbərdarlığı təsadüfi deyildi) və kürd kartını özünə dəstək hesab edərək ABŞ, Avropa, Türkiyə, İsrail, Misir və digər dövlətləri qarşısına aldı. Nəticə məntiqli idi".

E.Sadıqovun sözlərinə görə, ermənilər Əsədi can-fəşanlıqla müdafiə edirdi

Onu da qeyd edək ki, son 30 ildə Azərbaycan Rusiya və İranın mənafeələrinə zidd olan böyük enerji layihələri həyata keçirib. Bakı neftini və qazını dünyaya bazarına daşıyan dəyərli 100 milyard dollara yaxın olan iki böyük layihə reallaşdırılıb. Bu gün Azərbaycan öz neft-qazını müasir boru infrastrukturuna ilə rahatlıqla global bazarlara çıxara bilir. E.Sadıqovun fikrincə, buna rəsmi Bakının öz xarici siyasətində balanslı qoruya bilməsi imkan verib: "Bütün bu prosesləri izlədikdə Suriya kimi böyük dövlətin balanslı siyasət qurmaqda çətinlik çəkməsi, balansları ölçə bilməməsi, öz öhdəliklərini yerinə yetirməməsi, bir-iki dövlətin təzyiqi altında bu qədər ciddi səhvlərə yol verməsinin nə qədər təhlükəli olduğunu görürük. Bir az daha dərinlən fikirləşdikdə dünya xəritəsində kiçik ərazisinə görə zorla görünən Azərbaycanın bir neçə böyük global layihəni həyata keçirməsi, öhdəliklərini yerinə yetirməsi, həm də balanslı siyasətlə dövləti və xalqı təlatümlərdən kənarda saxlamasının nə qədər çətin və mürəkkəb olduğu, hansı çətin proseslərdən keçdiyi bir daha aydın olur. İçərisində olduğumuz global layihələrlə bağlı ölkəmizə də az təzyiqlər olmadı, amma çəkinmədik, səhv istiqamətdə getmədik və təzyiqlərə dözdük".

Baş verən proseslərdən çıxarılaçaq nəticələr çoxdur. Əsəd balanslı siyasət yürüdə bilmədi, siyasətini 2 dövlətin yanında olmaqla qurdu və global layihələrə qarşı çıxdı. Həm də bunu öncə razılıq verdiyi layihələrə sonra yox deməklə etdi. Global layihələrlə bağlı öhdəlik götürmək məsuliyyətini, öz dövlətinin mənafeyini ödə çıxarmaq cəsarətini özündə tapa bilmədi. O bildirdi ki, böyük global layihələri pozmağın, dövlətin başçısı kimi bu layihələrdə öz öhdəliklərini yerinə yetirməməyin ağır bədəlini ödəyəcək. Son aylarda razılaşmaq istəkləri ilə bağlı fikirlərini bildirir, Türkiyə, İsrail, Qərbə barışıq mesajları göndərmək istəyirdi. Gec idi..."

Yeri gəlmişkən, artıq Suriyanın yeni hökuməti ilə Əsədin geri çəkildiyi layihələrin bərpası istiqamətində əlaqələrin qurulması məsələləri müzakirə olunmağa başlayıb. Belə ki, Türkiyənin energetika və təbii sərvətlər naziri Alparslan Bayraktarın açıqlamalarından sonra Türkiyədə strateji əhəmiyyətli Qətər-Suriya-Türkiyə qaz kəməri layihəsi ilə bağlı müzakirələr yenidən canlanıb. A.Bayraktar Suriyadakı hadisələri şərh edərkən Qətər təbii qazının Türkiyə üzərindən Avropaya nəqli ilə bağlı layihənin yenidən canlandırılması ehtimalını belə şərh edib: "Ərazi bütövlüyünü təmin etmiş və sabitlik əldə edilmiş Suriya üçün niyə olmasın? Fövqəladə fürsət ola bilər".

Suriyada uzunmüddətli qaranlıq və qapalı rejim hakimiyyətdən uzaqlaşdırılıb. Hakimiyyəti ələ alan qüvvələr hələlik ölkənin beynəlxalq layihələr üçün qapalı olacağına dair hər hansı fikir səsləndirməyiblər. Əksinə, ölkənin maraqları naminə regional və beynəlxalq layihələrin icrasına maraq ifadə olunub. Bu isə yarım qalan layihələrin mövcud şərtlərə uyğunlaşdırılması şərtlə yenidən bərpa olunması üçün əlverişli zəmin formalaşdırır.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Son dövrlər tez-tez “neft dövrünün bitməsi” və “yaşıl enerji” məsələsi müasir iqtisadiyyatda və siyasətdə əsas müzakirə mövzularından birinə çevrilib. Qeyd edilir ki, günəş, külək və su enerjisindəki texnoloji irəliləyişlər neftin uzunmüddətli mövqeyini zəiflədir. Elektrikli avtomobillərin və enerji saxlama sistemlərinin geniş yayılması bu prosesi sürətləndirir. Karbon emissiyalarının azaldılması məqsədilə beynəlxalq razılaşmalar və siyasətlər (məsələn, Paris sazişi) neftə olan tələbatı tədricən azaldır. Dünyanın bəzi ölkələrinin strategiyaları, Avropa İttifaqı 2050-ci ilə qədər karbon neytrallığını hədəfləyir, bu isə neft və qaz istehlakının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasını nəzərdə tutur.

Bəzi tənqidçilər isə “yaşıl enerji”nin marketing manipulyasiyası olduğunu iddia edir. “Yaşıl enerji”ni böyük şirkətlər öz imicini yaxşılaşdırmaq üçün istifadə etdiyi bir vasitə adlandırırlar. Məsələn, bərpa olunan enerjiyə keçidi elan edən bəzi şirkətlər eyni zamanda neft və qaz investisiyalarını da davam etdirirlər.

Beynəlxalq təhlükəsizlik və enerji siyasəti üzrə ekspert Kamran Bokhari deyir ki, “yaşıl enerji”yə keçid üçün neftin rolunu kiçiltmək və onun qarşısında açıq bir düşmən kimi durmaq çox təhlükəlidir. Onun fikrincə, neft və qaz hələ də dünya enerji tələbinin böyük hissəsini təmin edir və bu keçid sadəcə ekoloji məqsədlərlə deyil, iqtisadi və strateji səbəblərlə də çox mürəkkəbdir. Onun mülahizələrinə görə, “yaşıl enerjinin gələcəyi” yalnız strateji və iqtisadi hazırlıqla mümkündür.

BƏƏ-nin enerji naziri Sultan Al Jaber də açıqlamasında qeyd edib ki, neft və qazın tamamilə aradan qaldırılması mümkün deyil və enerji keçidini daha sərt şəkildə aparmaq, global iqtisadi böhranlara səbəb ola bilər. O, karbon emissiyalarını azaltmaq üçün daha çox texnoloji inkişaf və “karbon tutma” sistemlərinin istifadəsini təklif edir.

Beynəlxalq Enerji Agentliyi 2023-cü il hesabla-

tında bildirib ki, 2030-cu ilə qədər neft və qazın tələbi hələ də yüksək olacaq, lakin bu, tədricən azalacaq. Agentlik, neftin yaxın 10 ildə tamamilə sona çatmayacağını, amma uzunmüddətli perspektivdə yaşıl enerji mənbələrinin üstünlük təşkil edəcəyini vurğulayır.

Bir sözlə, ekspertlər yaşıl enerjiyə keçidin zəruri olduğunu, amma bu prosesin çox yavaş və mürəkkəb olduğunu bildirirlər. Onlar həmçinin neftin və qazın hələ də global enerji tələbatının əhəmiyyətli hissəsini təmin etdiyini vurğulayırlar. Nəticə etibarilə demək olar ki, “neft dövrünün bitməsi” ilə bağlı proqnozlar iqtisadi, siyasi və texnoloji amillərə bağlıdır. Yaşıl enerji həm real transformasiya, həm də marketing strategiyası kimi qarışıq rol oynaya bilər. İqlim siyasətləri və yeni texnologiyalar bu keçidin sürətini müəyyən edəcək.

Bununla belə, dünyanın bir çox ölkəsində bərpa olunan enerji mənbələri elektrik enerjisi istehsalında mühüm rol oynamağa başlayıb. 2023-cü ilin məlumatlarına görə, bəzi ölkələrdə (məsələn, Norveç, İslandiya) enerjinin böyük hissəsi bərpa olunan mənbələrdən əldə edilir.

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzu ilə bağlı “Yeni Məsəvat”-a fikirlərini bölüşüb: “Birmənalı olaraq neft

“Neft dövrü” bitir, yoxsa “yaşıl enerji” marketing manipulyasiyasıdır? - rəy

Eldəniz Əmirov: ““Yaşıl enerji” ilə bağlı global səviyyədə manipulyativ davranışlar var və...”

dövrü bitib, yaxud bu, manipulyasiyadır demək də doğru olmazdı. Neft dövrü bitib de demək doğru olmazdı. Neft dövrü bitməyib. Nə qədər ki, yerin ən dərin qatlarında belə ən müasir nano-texnoloji, innovativ, geoloji tədqiqatların ən müasir üsulları meydana gəlir, yerin ən dərin qatlarında olan sonuncu neft damlası da çıxarıla qədər neft dövrü bitməyəcək. Deməli, neft dövrü bitməyib. O ki qaldı alternativ enerji manipulyasi-

yadırmı? Məhz “yaşıl enerji” ilə bağlı global səviyyədə manipulyativ davranışlar var. Yeni “yaşıl enerji”nin gələcəyi olsa da, bu, global səviyyədə deyilən qədər tez deyil. Bu istiqamət 10 trilyon dollardan çox sərmayə tələb edir, hələ hazırkı vəziyyətdə. Ənənəvi enerjiden imtina olunması isə bu həcmi 100 trilyonlara çatdıracaq. Yeni bunu qısa bir müddət ərzində, ümumiyyətlə, orta müddətli dövr ərzində belə təmin etmək mümkün

deyil. Müəyyən şirkətlər öz imiclərini daha yuxarı səviyyədə saxlamaq üçün “yaşıl enerji” ilə bağlı manipulyativ davranışlar edirlər. Yeni “yaşıl enerji”yə yatırım etmək, yaşıl tendeminə qoşulmaq şirkətlərin bir imic məsələsinə çevrilib”.

Qeyd edək ki, “Live Science” elm xəbər saytı da bir müddət əvvəl açıqlama verib: “Yaşadığımız planetdə neft ehtiyatları heç vaxt bitməyəcək. Çünki onun bir his-

səsi Antarktida kimi əlçatmaz yerdədir. Digər ehtiyatlar isə yerin o qədər dərinliyindədir ki, biz onun miqdarını hesablamaq bilmərik. Təxminən 165 il bundan əvvəl insanlar bu təbii sərvəti çıxarmağa başlayıb. “Rystad Energy” tərəfindən 2023-cü ildə aparılan araşdırmaya görə, dünyada təxminən 1,6 trilyon barel çıxarıla bilən neft ehtiyatı qalır. Lakin bu rəqəm bir az mübahisəlidir. Çünki 2012-ci ildə ABŞ Geoloji Xidməti onu 565 milyard barel qiymətləndirib. Sənaye mütəxəssisləri neft ehtiyatlarının təxminən 50 il istismar olunacağını deyirlər. Lakin yaşadığımız dünya enerji mənbəyi kimi neftdən uzaqlaşdıqca tələbin azalması ehtimalı var. Məsələn, 2023-cü ilin oktyabrında Beynəlxalq Enerji Agentliyi neft istehlakının 2030-cu ilə qədər pik həddə çatacağını və bundan sonra azalacağını proqnozlaşdırır. Bu, o deməkdir ki, neft ehtiyatları hələ daha uzun müddət üçün kifayətdir”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Məsəvat”

Əcnəbilər Azərbaycandan Avropaya hansı kanalla qaçmaq istəyir - rəy

Ekspert: “İşsizlik o insanları hər nə yolla olur-olsun öz ölkələrindən qaçmağa sövq edir”

Dövlət sərhədinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, qeyri-legal miqrasiyaya qarşı mübarizə sahəsində davam edən sərhəd mühafizə və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində 5 nəfər sərhəd pozucusu saxlanılıb. Dövlət Sərhəd Xidmətinin açıqlamasında qeyd edilir ki, dekabrın 9-da saat 17:30-da DSX-nin Sərhəd Qoşunları Komandanlığının “Xudat” sərhəd dəstəsinin xidməti ərazisində Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikası vətəndaşları - 1984-cü il təvəllüdlü Zehioua Mohamed El Amine, 1990-cı il təvəllüdlü Hamdani Hamza, 1993-cü il təvəllüdlü Boumaali Sid Ali, 1999-cu il təvəllüdlü Cherichi Hichem və 2003-cü il təvəllüdlü Nebab Aimen dövlət sərhədini pozmağa cəhd göstərərək saxlanılıb. Araşdırma tədbirləri nəticəsində saxlanılan şəxslərin qeyri-qanuni yolla Avropa ölkələrinə miqrasiya etmək niyyətində olduqları müəyyən edilib. Fakt üzrə qeyri-legal miqrasiya kanalının aşkarlanması istiqamətində əməliyyat-istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Şərq və Afrika ölkə vətəndaşlarının daha əvvəlki aylarda da Azərbaycan sərhədindən qanunsuz keçməklə Avropaya miqrasiya etmək cəhdlərinin qarşısı alınıb.

Bellidir ki, Azərbaycanın

quru sərhədləri bağlıdır. Belə bir şəraitdə onlar hansı kanal axtarırdı? Bu marşrutu asan hesab edirləmi?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz “Yeni Məsəvat”-a deyib ki, Şimali Afrikada Əlcəzair

geopolitik mövqeyi, maddi və mənəvi zənginliyi ilə çox önəmli potensialı olan bir ölkədir: “Neft ehtiyatlarına görə

Liviya və Nigeriyadan sonra Afrikanın ən zəngin 3-cü ölkəsi, qaz ehtiyatlarına görə isə Nigeriyadan sonra ən böyük

qaz ehtiyatlarına sahib olan 2-ci ölkəsidir. Coğrafi baxımdan, Türkiyədən 3 qat böyük olmasına rəğmən, Türkiyə

əhalisinin yarısı qədər 42 milyon əhalisi var. Təbii, sahib olduğu ən önəmli zənginliyi bu deyil. Çox gənc əhaliyə sahibdir və bu, əslində yaxşı idarə edildiyi təqdirdə, Əlcəzair üçün çox böyük qaynaq ola bilərdi. Belə bir gənc əhaliyə sadəcə ucuz işçi qüvvəsi kimi baxmaq işin ən asan tərəfidir. İşsizlik o insanları hər nə yolla olur-olsun öz ölkələrindən qaçmağa sövq edir. Onlar azad ölkələrə getmək istəyirlər. Ən azından tam hüquqlu azad insan kimi yaşamaq, övladlarının demokratik bir ölkədə böyüməsini istəyirlər. Digər bir tərəfdən, belə azad ölkələrdə biznes strukturları yaratmaq asandır. Həmin miqrantlar bunu da nəzərə alırlar”.

Siyasi şərhçi bəzi miqrantların Azərbaycan sərhədlərinin qapalı olmasından bixəbərliliyi üzündən qanunsuz keçid etdiklərini düşünür: “O miqrantların da, əlbəttə ki, Azərbaycanla bağlı məlumatları var. Sadəcə, sərhədlərin qapalı olmasından xəbərsizdirlər. Məntiqə sərhədlər açıq olmalıdır. COVID-19-la əlaqəli qapadılmış sərhədlər illər öncədən açıq olmalıdır. Azərbaycan sərhədləri istisnadır. Bunu əlcəzairilərin bilməməsi mümkündür”.

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Belarusda prezident seçkisinə az qalmış siyasi vəziyyətin gərginləşdiyi sezilir. Bəllidir ki, Lukaşenko hakimiyyətinə qarşı Qərbin planları var və bu seçkidə reallaşdırmağa çalışacaqlar. Bunun konturları da artıq görünür.

Belə bir vaxtda Aleksandr Lukaşenko Belarusun nüvə silahına malik olduğunu təsdiqləyib. Lukaşenko qeyd edib ki, Belarusda ondan çox nüvə başlığı var.

"Batka" bu nüvə silahlarını kimdən və necə alıb? Rusiyadan, yoxsa Şimali Koreyadan? Və seçkilərdə hakimiyyətinə, Ukrayna müharibəsindən dolayı ölkəsinə təhdid yaranarsa, bundan istifadə edə bilirmi? Yoxsa Lukaşenko, sadəcə, siyasi blef edir?

Deputat Arzu Nağıyev "Batka"nın açıqlamasını təsadüfi saymır: "Belarusda prezident seçkisinə az qalmış siyasi vəziyyətin gərginləşməsi o qədər də nəzərə çarpmır. Çünki hər hansı bir müxalif qüvvə, yaxud digərləri Belarusda belə çıxışlar et-

Lukaşenko nüvə silahını kimdən və necə alıb - təhdidlərə "atom" blefi, yoxsa...

Arzu Nağıyev: "Onun açıqlaması təsadüfi sayıla bilməz"

Əhəd Məmmədli: "Rusiya Belarus ərazisindən taktiki atom bombalarından istifadə edə bilər"

Səxavət Məmməd: "Lukaşenkonun nüvə təhdidi inandırıcıdır, çünki..."

məkrli siyasətini həyata keçirsin. Hətta bir sıra pilotsuz uçuş aparatlarının Belarus ərazisinə düşməsi, Belarus hərbi hava qüvvələrinin məhz onların qarşısını alması bir daha göstərir ki, bu və ya digər şəkildə bu ölkəni də bu sisteme qoşmağa, yeni müharibəyə cəlb etməyə çalışırlar. Məlumdur ki, belə desək, Belarus bu gün Avropa İttifaqı ilə məhz Rusiyaya açılan qapının qarşısında duran bir dövlətdir. Buna görə də nəyin bahasına olursa-olsun, Belarusu onlar qarışdırmaq istə-

kənmiş açıqlamadır. Hətta orada nüvə başlığı olsa belə, bunun kimə nə dəxli var? Hansısa dövlətin buna qarışmağa nə haqqı var? Ölkəsinə təhdid yaranır, bundan spekulasiya üçün kimse Qərb dairələrində müzakirələr açmaq üçün bu məsələni qabartmağa çalışır. Hesab edirik ki, hər bir dövlət başçısı Ali Baş Komandan olaraq öz dövlətinin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün ciddi addımlar atır və atacaqdır. Heç vaxt unutmaq lazım deyil ki, Belarus istər 44

edəcəklər. Söhbət təbii ki, Belarusda olan nüvə başlıqlarından gedir. Unutmayaq ki, bu iki ölkə KTMT-nin üzvüdür. Necə ki, NATO üzvü ABŞ, məsələn, Şimali Alyansdakı müttəfiqi Almaniyaya nüvə silahı yerləşdirə bilər, eləcə də Rusiya Belarusda bunu edə bilər. Ona görə Belarusun dövlət başçısı Lukaşenkonun sözlərində təəcüblü heç nə axtarmamalıyıq. O ki qaldı Şimali Koreyaya, düşünürəm ki, bu ölkə Belarus və yaxud hansısa başqa dövlətə nüvə başlığını verir. Belarusla Şi-

"Washington Post": "Ukrayna Suriya müxalifətinə kömək edib"

Dəməşqdə hakimiyyətə gələn Suriya müxalifəti Rusiya və onun Suriyalı müttəfiqlərini sarsıtmağa çalışan Ukrayna kəşfiyyatçılarından pilotsuz təyyarələr və digər dəstək alırlar.

APA xəbər verir ki, bu barədə "Washington Post"-da məqalə dərc edilib.

Məqalədə qeyd edilib ki, Ukrayna kəşfiyyatı 4-5 həftə əvvəl Suriyanın İdlib şəhərində müxalif qrup "Heyət Təhrir el-Şam"-a (HTS) kömək etmək üçün 20-yə yaxın pilotsuz uçuş aparatı operatoru və 150-yə yaxın pilotsuz təyyarə göndərib.

"Washington Post" Qərb kəşfiyyat mənbələrinə istinadən bildirib ki, Kiyevdən gələn yardım Suriya prezidenti Bəşər Əsədin devrilməsində cüzi rol oynayıb.

"Lakin bu, Rusiyanın Yaxın Şərq, Afrika və Rusiyanın daxilindəki əməliyyatlarına gizli şəkildə zərbə vurmaq üçün Ukraynanın daha geniş söylərinin bir hissəsi kimi diqqətləyici olub", - məqalədə qeyd edilib.

mirlər. Təbii ki, xaricdə yaşayan və vaxtilə müxalif qüvvə kimi tanınan bir sıra siyasətçilər bu məsələni gərginləşdirə bilərlər. Düşünürəm ki, bunun arxasında yenə də Qərb durub. Məlumdur ki, Qərbin Lukaşenko hakimiyyətinə qarşı öz siyasəti var. Bu, məkrli siyasətdir. Ötən seçkilərdə də biz bir daha gördük ki, Qərb ciddi şəkildə çalışır ki, Lukaşenko hakimiyyətini iqtidardan uzaqlaşdırsın, öz-özünə istədiyi şəxsi orada hakimiyyətə gətirsinlər. Çünki bu uzun müddət mümkün olmadı. Ona görə ki, Lukaşenko doğrudan da öz üzərinə düşən funksionalı tam şəkildə yerinə yetirə bilən çəkili bir siyasətçidir. Bu həm iqtisadi, həm siyasi, həm hərbi, həm də digər istiqamətlərdə özünü göstərməkdədir. Son zamanlarda Rusiya-Ukrayna müharibəsində də Qərb çalışır ki, Ukraynadan istifadə edərək məhz Belarusa qarşı

yırlar. Siyasi cəhətdən belə addımlar atmağa da çalışırlar. Belə bir vaxtda məhz Aleksandr Lukaşenkonun verdiyi açıqlama təsadüfi sayıla bilməz".

Deputat Belarusun hədəfə gətirilməsi üçün Qərbdə müəyyən dairələrin iş başında olmasına da toxundu: "Bilirsiniz, bu gün məlumdur ki, Belarus nüvə dövləti deyil. Hər hansı bir nüvə başlıqlarının olması o qədər ciddi problemlə məşğul deyil. Bu ola da bilər, olmaya da. Burada nəyisə axtarmaq, bunu kim verdi, haradan gətirilib, necə gətirilib kimi məsələləri araşdırmaq üçün bir əsas görmürəm. Cidd-cəhdlə çalışıb dünyaya göstərmək istəyirlər ki, guya Belarusda nüvə silahı var. Bu da Qərbin istəyidir. Düşünürəm ki, çəkili bir siyasətçi əgər doğrudan da belə bir bəyanat veribse, məlum məsələdir ki, hansısa arqumentlərə, faktlara söy-

günlük müharibədə, istərsə də Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının üzvü olan bir dövlət kimi daim Azərbaycanı dəstəkləyib. Bu dəstək indi də davam edir və düşünürəm ki, gələcəkdə də davam edəcək. Bunu hansısa bir siyasi şouya çevirmək ki, onlarda nüvə silahı var, yaxud yoxdur, bu, hesab edirik ki, Qərbin istəyidir. Qərb cidd-cəhdlə çalışır ki, bu məsələni qabartsın".

AĞ Partiya başqanının I müavini, siyasi şərhçi Əhəd Məmmədli hesab edir ki, Lukaşenkonun ölkəsi nüvə silahına sahib olsa belə, bu başlıqlara nəzarət yenə də Kremldədir: "Belarusda nüvə silahı ola bilər. Əsasən də 2022-ci ildən sonra müttəfiqi Rusiya tərəfindən bu ölkəyə nüvə silahı yerləşdirilə bilər. Lakin düşünürəm ki, nüvə başlıqlarına nəzarət yenə də Rusiyada olacaq. Ya da Belarusla Rusiya birgə nəzarət

mali Koreya rəsmi siyasi-hərbi ittifaqda yer almırlar. Həm də Rusiyadan fərqli olaraq Qırımı Koreya Belarusdan məsafə olaraq çox uzaqdır. Üstəlik, unutmayaq ki, Rusiyada nüvə başlığı çoxdur. Şimali Koreyada isə hər atom bombası bu ölkənin təhlükəsizlik təminatıdır. Düşünürəm ki, Pxenyan kiməsə havayı atom bombası verir. O ki qaldı Ukraynadan gələ biləcək təhdidlə, əgər ola biləcək hücum genişmiqyaslı olsa, Belarus ərazisindən Rusiya taktiki atom bombalarından düşməyə qarşı istifadə edə bilər. Belə bir ehtimal təəssüf ki var".

Hərbi ekspert Səxavət Məmmədli Rusiyanın razılığı olmadan Belarus rəhbərinin nüvə silahından istifadəsini mümkünsüz sayır: "Prezident seçkisinin yaxınlaşması Lukaşenkonu müəyyən addımlar atmağa sövq edib. "Batka" ölkədəki xeyli sayda siyasi məhbusu yaxın

zamanda azad etdi. Lukaşenko bununla müsbət mesaj verir. Hətta bunu yumşaq güc də adlandırmaq olar. Ancaq Lukaşenko eyni zamanda Belarus müdaxilə edildisə, nüvə silahından istifadə edəcəyini də bəyan edir. Bu da sərt gücdür. Belarusda nüvə silahının olması təəcüblü deyil. Rusiya üçün Belarus son dərəcə önəmli bir dövlətdir. Ona görə də Belarusa nüvə başlıqları veriblər. Rusiya ilə Belarus arasında yaxın günlərdə hərbi əməkdaşlıqla bağlı müqavilə də bağlandı. Rusiya Belarusu qorumaq üçün hər bir addımı atır və atacaq da. Belarusda olan nüvə başlıqlarının Şimali Koreyadan gətirilməsi inandırıcı deyil. Çünki iki ölkə arasında hərbi əməkdaşlıq sahəsində ciddi razılaşmalar yoxdur. Qərb Rusiyanın zəif yerini tapır və oradan zərbələr endirir. Suriya prosesi də buna misal ola bilər. Ötən seçkidəki hadisələr onu göstərir ki, Belarusu qarışdırmaq olar. Bundan əlavə, Belarusun Rusiya-Ukrayna müharibəsinə cəlb edilməsi ilə bağlı bir neçə dəfə cəhdlər oldu.

Ancaq Lukaşenko bu məsələdə hiyləgər davrandı. Nə Qərbin, nə də Putinin oyununa gəlib, prosesə ölkəsinə qoşmadı. Lukaşenkonun nüvə təhdidi inandırıcıdır. Çünki Lukaşenko sözü dolay yox, birbaşa deyən siyasətçilərdəndir. Əgər o deyirsə ki, təhdid yaranarsa, atacaq, bu o deməkdir ki, bununla bağlı Putinlə razılaşma əldə edib. Yaxud Putin nüvə başlıqlarını verəndə, tələbi bu olub. Hər nə qədər Belarusda nüvə başlığı olsa da, hesab edirik ki, Belarus bundan istifadə üçün mütləq şəkildə Rusiyanın icazəsini almalıdır. Yunanistanın S-300-ləri Ermənistanla satmaqla bağlı iddialar ortaya atılanda, Rusiya rəsmi şəkildə bəyan etdi ki, onların icazəsi olmadan sata bilməzlər. Hava hücumundan müdafiə sistemlərinin üçüncü bir ölkəyə satılması ilə bağlı Rusiya belə davranırsa, mütləq şəkildə nüvə silahından istifadə ilə bağlı da belə davranacaq. Yeni rəsmi Moskvadan icazəsi olmadan ondan istifadə edə bilməz".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Səhiyyə Nazirliyi plastik cərrahların ixtisaslarının dəyişdirilməsi və onlara sertifikatların verilməsi ilə bağlı xəbərlərə münasibət bildirib. Səhiyyə Nazirliyindən APA-nın sorğusuna cavab olaraq deyilib ki, məsələ ilə bağlı nazirlik hüquq-mühafizə orqanları ilə birgə araşdırmalar aparır.

“Sonda istintaq orqanı tərəfindən aparılan araşdırmaların nəticəsi barədə ictimaiyyətə ətraflı məlumat veriləcək”, - nazirlikdən bildirilib.

Qeyd edək ki, 2011-ci ildən, Azərbaycan Tibb Universitetində və Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda Plastik cərrahiyyə ixtisası üzrə rezidentura çərçivəsində həkim kadrların hazırlığına başlanılıb. Müvafiq qanuna əsasən, rezidenturada plastik cərrahiyyə ixtisası üzrə təhsilin müddəti 5 il müəyyən edilib.

Plastik cərrahiyyə ixtisası ilə məşğul olmaq hüququnu ali təhsilli həkim plastik cərrahlar əldə edirlər. Xaricdə təhsil alan və plastik cərrahiyyə üzrə rezidenturayı bitirən həkimlər Azərbaycan Respublikasının Qanunvericiliyinə əsasən öncə Təhsil Nazirliyində diplomun akademik ekvivalentliyi və Səhiyyə Nazirliyində peşə ek-

Bundan başqa, hər bir pasiyentin müraciət etdiyi həkimin sertifikatını tələb etmək hüququ var.

Onu da xatırladaq ki, son vaxtlar saxta sertifikatlı həkimlərlə bağlı qalmaqallar yaşanır. Belə ki, ABS-da yaşayan jurnalist Qənirə Atəşova bu mövzuda bir neçə dəfə sosial şəbəkə hesabında paylaşım edib, mediaya açıqlama verib. Q. Atəşova bildirib ki, doktor-blogger Günel Əzizovanın barəsində araşdırma edildikdən sonra ona hücumlar olub, hansı ki, G. Əzizova ixtisası olmadığı halda əməliyyatlar edir. Jurnalist bildirib ki, Günel Əzizova müğənni Xatirə İslamın bacısıdır. Müğənni bacısına görə Qənirə Atəşovaya zəng edib.

Digər bir qalmaqal isə plastik cərrah Ülviyyə İlyasova ətrafında baş verib. Onun pasiyentləri iddia edib ki, Ülviyyə İlyasova öz qaynı arva-

Plastik cərrahlarla bağlı araşdırma - həbslər...

Elşad Hacıyev: “Dövlət bu məsələni diqqətdə saxlayır və qanunsuz fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər barədə araşdırmalar aparılır”

xunub. O bildirib ki, dövlət bu məsələni diqqətdə saxlayır və qanunsuz fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər barədə araşdırmalar aparılır.

Mövzu ilə bağlı tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev “Yeni Müsavat”-a danışıb: “Səhiyyə bu gün iki icra strukturunun nəzarəti altındadır, bunlardan biri Səhiyyə Nazirliyi, digəri TƏBİB-dir. İşlərin koordinasiya olunmaması bir tərəfdən bununla bağlıdır.

ilə müqayisə etmək olmur. Deyərdim ki, bu, həkimlər üzərində bir həqarətdir. Bəs məqsəd nədir? Niyə akkreditasiya sistemində keçid edilmir? Əgər akkreditasiya sistemində keçilsə, əlbəttə, qeyd olunan məsələlər ictimai nəzarət altında olacaq. Bu zaman həkimlərin lisenziyasının reyestri ictimaiyyətə tamamilə açıq olacaq. Belə olmadığı təqdirdə çox sayda boşluqlar yaranır və bundan sui-istifadə halları olur.

Azərbaycanda ərzaq məhsulları bahalaşdı - rəsmi statistika

2024 -cü ilin noyabr ayında Azərbaycanda istehlak qiymətləri indeksi 2023-cü ilin noyabr ayına nisbətən 4,4 faiz artıb.

Musavat.com-a Dövlət Statistika Komitəsindən daxil olan məlumata görə, hesabat dövründə qida məhsulları, içkilər və tütün məmulatları 4,4 faiz, qeyri-qida məhsulları 2,2 faiz, əhaliyə göstərilmiş ödənişli xidmətlər 6,0 faiz bahalaşmış.

Qeyd edək ki, açıqlanan rəqəmlər Azərbaycanda inflyasiyanın sürətləndiyini göstərir. Belə ki, oktyabr ayında ölkədə illik inflyasiya 3,4 faiz təşkil etmişdi. Noyabrda oktyabr ilə müqayisədə ən çox bahalaşma ərzaq məhsullarında qeydə alınıb: 2,6 faizdən 4,4 faizə qədər.

Rəsmi statistikaya əsasən 2024-cü ilin noyabr ayında istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 0,7 faiz, yanvar-noyabr aylarında isə əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 2,0 faiz yüksəlib.

2024-cü ilin noyabr ayında qida məhsulları, içkilər və tütün məmulatları üzrə istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 1,4 faiz(oktyabrda 0,5 faiz), yanvar-noyabr aylarında isə əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1,0 faiz(0,6 faiz) təşkil edib.

Komitə bildirir ki, cari ilin noyabr ayında əvvəlki aya nisbətən qida məhsullarından daha çox bahalaşma uzun dövrünün, yulaf yarmasının, mal ətinin, balıq konservlərinin, qatığının, pendirin, kəsmiynin, yumurtanın, süfrə marqarininin, kərə, günebaxan və qarğıdalı yağlarının, bananın, üzümün, qozun, fındığın, şabalıdın, ağ kələmin, göyərtinin, pomidorun, xiyarın, şirin bibərin, badımcanın, sarımsağın, soğanın, kartofun, qara və yaşıl çayın, ucuzlaşma isə təzə balığın, limonun, portağalın, naringinin, almanın, heyvanın, narın, xurmanın, kiviinin, süfrə çuğundurunun, yerkökünün qiymətlərində müşahidə olunub.

2024-cü ilin noyabr ayında qeyri-qida malları üzrə istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 0,2 faiz, yanvar-noyabr aylarında isə əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1,5 faiz artıb. Noyabr ayında əvvəlki ayla müqayisədə qeyri-qida mallarından bahalaşma geyimlərin, inşaat materiallarının, mebellərin, zərgərlik məmulatlarının, ucuzlaşma isə mobil telefon, noutbuk və məişət cihazlarının qiymətlərində müşahidə olunub.

Noyabr ayında əhaliyə göstərilmiş ödənişli xidmətlər üzrə istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 0,2 faiz, yanvar-noyabr aylarında isə əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 3,8 artıb. Noyabr ayında əvvəlki ayla müqayisədə əhaliyə göstərilmiş ödənişli xidmətlərdən bahalaşma əsasən tibbi laboratoriya xidmətlərinin, stomatoloji, bərbərxana və kosmetoloji xidmətlərin, hava nəqliyyatı ilə MDB ölkələri istisna olmaqla digər ölkələrə sərnəşindəşmə xidmətlərinin, ucuzlaşma isə hava nəqliyyatı ilə MDB ölkələrinə sərnəşindəşmə xidmətlərinin qiymətlərində müşahidə olunub.

■ **Musavat.com**

vivalentliyi təsdiq edildikdə, praktik cərrahiyyə üzrə peşə fəaliyyətlərinə davam edə bilərlər. Həmçinin bu ali təhsilə malik mütəxəssislər praktik tibb fəaliyyətlə məşğul olduqlarından, beş ildə bir dəfə sertifikasiyaya cəlb edirlər.

Plastik cərrahiyyə üzrə tibb xidməti “Özəl tibb fəaliyyəti üzrə lisenziyalasdırılan xidmətlərin və işlərin Siyahısı”na (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15 may 2017-ci il tarixli 206 nömrəli qərarı) daxil olduğundan, bu istiqamətdə fəaliyyət göstərən müəssisələr müvafiq lisenziyaya sahib olmalıdırlar.

Plastik cərrahların çalışdığı müəssisələrdə tibbi xidmətin göstərilməsinə nəzarət, Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq qurumları tərəfindən plan üzrə yoxlamalar, həmçinin daxil olan şikayət və təqdimatlar əsasında digər qurumlarla birlikdə plandankənar yoxlamalar şəklində aparılır.

dını əməliyyat edərkən, qadın ölüb. Bundan sonra saxta sertifikat alıb, plastik və ginekoloji əməliyyatlar edən həkimlərlə bağlı araşdırmaların aparılması haqda çağırışlar oldu.

Yayılan məlumatlara görə, artıq aidiyyəti qurumlar saxta sertifikatlı həkimlər və onları sertifikasiyadan keçirən qurumun məsul şəxslərlə bağlı işi nəzarətə götürüblər. Həmçinin həkimlərin ixtisaslarının dəyişdirilməsi, onlara sertifikatların verilməsi məsələsində xeyli qanun pozuntularının olduğunun üzə çıxdığı deyilir. O da bildirilir ki, yaxın vaxtlarda plastik cərrahiyyə sahəsində sertifikatlaşdırma qaydaları sərtləşdiriləcək.

Bu sahədə qanun pozuntuları ilə bağlı həbslərin olacağı da istisna edilmir. **Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəisi Elşad Hacıyev** İctimai Televiziyanın efrində çıxışı zamanı diplomsuz plastik cərrahların fəaliyyətinə to-

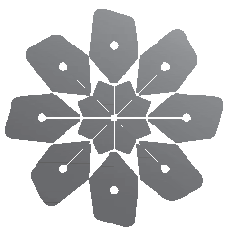
Digər tərəfdən, indiyə qədər həkimlərin akkreditasiya sistemi yoxdur. Dünyanın hər yerində belə bir sistem var - həkimlər akkreditasiyadan keçir və onun əsasında onlara lisenziyalar verilir və lisenziya əsasında konkret müddətdə fəaliyyət göstərir. Həkimə fəaliyyət göstərmək üçün 5 il, maksimum 7 il lisenziya verilir, müddət bitdikdən sonra fəaliyyəti araşdırılır və təkrar lisenziya verilir. Amma bizdə isə çox endirəbadi, bilmirəm kimin ağlına gəlmiş sertifikasiya imtahanı keçirilir və bütün həkimlər onun girovuna çevrilir. Bu zaman kimlərsə hansısa neqativ yolla o imtahandan keçir və sairə. Yəni bu sertifikasiya imtahanı tamamilə mənasız bir şeydir. Təsəvvür edin, Tibb Universitetinin professorları, hansı ki, imtahanlardakı sualları çox zaman onların kitablarından salırlar, həmin professorları da məcbur edirlər imtahan verməyə. Dünyada bu cür biabırçılığın analoqu yoxdur, bunu heç nə

Düşünürəm ki, bu situasiya təkəcə estetik cərrahlara aid deyil, araşdırsaq, digər ixtisaslarda da bu cür problemlər var. Çox asan yolla ixtisas dəyişmələri aparılır. Əlbəttə ki, kimsə ixtisasını dəyişə bilər, amma bunun üçün yenidən rezidentura keçməlidir. Dünyanın hər yerində qayda belədir. Bu, 3 aylıq kurs və yaxud hansısa yollarla reallaşma bilməz.

Ona görə də hesab edirik ki, biz hansısa ölkənin modeli əsasında öz qanunlarımızı adaptasiya etməliyik. Bunun ən yaxşı variantı qardaş Türkiyədir. Orada bu qaydalar, qanunlar demək olar ki, illərlə özünü sınaqdan keçirib.

Hesab edirik ki, səhiyyəyə artıq “azərbaycansayağı” işlərdən qurtulub, normal idarəetməyə keçməliyik və səhiyyə vahid mərkəzdən idarə olunmalı, bütün bunlar da ictimai nəzarətin altında olmalıdır”.

■ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Dekabrın 4-də Bakı şəhəri 329 nömrəli tam orta məktəbdə təneffüs vaxtı (saat 12:10 radələrində) X sinif şagirdi digər şagirdə (müvafiq səbəbdən şagirdlərin adı qeyd olunmur) qəfildən kəsici alətlə xəsarət yetirib.

Bu barədə Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi məlumat yayıb. Bildirilib ki, xəsarət alan şagirdə müvafiq tibbi yardım göstərilib, dərhal təcili-tibbi yardıma və şagirdlərin valideynlərinə məlumat verilib.

Məsələ aidiyyəti qurumlar tərəfindən nəzarətə götürülüb, müvafiq araşdırmalara başlanılıb. Həmçinin hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən müvafiq araşdırma aparılır. İctimaiyyətdən araşdırma aparıldığını nəzərə ala-

raq, məsələyə daha həssas yanaşması, hadisə barədə rəsmi qurumların açıqlamalarına istinad edilməsi xahiş olunur.

Son vaxtlar ölkədə uşaqların "baş rolda" olduğu aqressiya hekayələri üstünlük təşkil edir. Xüsusən də məktəbli yaşlarındakı uşaqlar bu halları ya tez-tez yaradır, ya da onun qurbanına çevrilirlər. Psixoloqlar bildirir ki, uşaqlarda aqressiya əsasən şəxsiyyətin formalaşdığı, ideal məni ilə real məni arasındakı

Uşaq və gənclər

ÜSAVAT
N 225 (8598) 12 dekabr 2024

Uşaqlarda sürətlə artan aqressiya - həmyaşıdlarını bıçaqlayır, döyür...

Valideynlər çarəsiz, psixoloqların məsləhətləri faydasızdır

mübarizə zamanı şiddətlənir: Bu prosedura 3-6 və 12-16 yaş arası uşaqlarda daha çox rast gəlinir. 3-6 yaş arasında uşaqların ilkin məni formalaşır. Buna elmi dildə eqosentirizm deyilir. Həmin dövrdə uşaq özünü dünyanın mərkəzi hesab edir. Və hər şeyin ona məxsus olduğunu düşünür. Bu yaşda olan uşaqlarda aqressiya, əsəbilik daha çox olur. Qonaq gətirdiyi yerdə uşaqlarla, evdə bacı-qardaşı ilə tez-tez münaqişə edə bilirlər. Eqosentirizm dövründə valideynlər çox diqqətli olmalı, uşaqların eqolarını, yeni daxili "məni"ni sındırmamalıdırlar. Həmin dövrdə uşaqların alçaldılması gələcəkdə özgüvəndə problemlərin yaranmasına səbəb olur.

Aqressiv məktəbli ilə necə davranmalı? - səbrlə, yoxsa..?
Psixoloqlar bildirir ki, ümumiyyətlə, uşaq aqressivkən ona qarşı getmək olmaz. Uşaq aqressiv olan zaman valideyn əksinə, sakit, səbirlə olmalıdır. Və çalışmalıdır ki, uşaqla göz kontaktı qurulmasın. Yaxşı olar ki, valideynlər məsələyə daha soyuqqanlı yanaşsınlar. Həmin an məkanı dəyişsələr, daha yaxşı olar. Məsələn, 4 yaşında bir uşağın aqressivliyi tutubsa, bunu sakit qarşılamalı, uşağın gözələrinə baxmamalıdır. Və səs tonunu qətiyyətlə yük-

səltmədən uşaqla danışmağa cəhd etməlidirlər. Əgər alınmırsa, o zaman uşağın sakitləşməyini gözləmək lazımdır. Bəzən valideynlər uşaqla uşaq kimi rəftar edir. Bu, situasiyanı daha da gərginləşdirir və uşağın aqressiv krizis müddəti uzanır. Yeni qətiyyətlə uşağa qarşı getmək olmaz. Bu onun aqressiyasını daha da artırır. Əgər uşaq çox aqressivdirsə və bu cür hallar tez-tez baş verirsə, yaxşı olar ki, valideynlər mütəxəssisə müraciət etsinlər.

Uşaqlarda aqressiyanı yaradan əsas səbəblərdən biri fiziki və psixoloji şiddətə məruz qalmalarıdır. Bir çox ailələrdə uşaqlara qarşı fiziki şiddət var. Həm də həddindən artıq psixoloji şiddət var. Bu şiddətlərin qarşısında tətbiq ki, uşaq aqressiya ilə qarşılıq verəcək. Belə desək, valideynlər uşağa nə ötürürsə, o da onu geri qaytarır. Ailə münasibətlərində qəddarlıq, zorakılıq, hörmətsizlik, ailədə tez-tez konfliktlərin olması, valideynlərin bir-birinə laqeydliyi aqressiyanın formalaşmasına təkan verir. Demək olar ki, uşaq ailədəki davranışları təkrarlayır, mübahisə etmək, münaqişələri provokasiya etmək, qəzəbini açıq-aşkar göstərmək, diqqət cəlb etmək məqsədilə itaətsizlik və s. Valideynlərinin bir-biri ilə belə davranışı, artıq

uşaqda belə fikir formalaşdırır ki, nə işə əldə etməyin yolu budur.

Bəzi ailələrdə valideynlər uşaqlarını sevgiyə ac saxlayır, onlarla oynamır, vaxt keçirmir. Bunu bir çox bəhanə ilə əlaqələndirirlər. İşdən sonrakı yorğunluq, sosial şəbəkələrdə vaxt keçirmək və s. kimi bəhanələr. Bu səbəblərdən doğan aqressiyalarını da uşaqlarına göstərir. Nəticədə uşaqlar da adekvat atakla qarşılıq verirlər.

Valideynlərin daha bir səhvi uşaqlarını dinləməmək problemdir. Çox vaxt uşağa hirsənərək "səsini kəs" və ya "uşaqdı, bilmir" kimi reaksiyalar verilir. Əgər uşağı dinləsək, onda daxili yığılmış aqressiya baş verməz. Daxili aqressiya yığıldığı zaman uşaq bunu müxtəlif reaksiyalarla büruzə verir. Məsələn, başını divara vurur, davamlı qışqırır, söz eşitməz və s. Valideynlər deyir ki, uşaq söz eşitməyi necə öyrənir? Bunlar hamısı valideynin davranışlarından götürülmüş xüsusiyyətlərdir. Valideyn uşağı eşitmədikcə, həmin reaksiya uşaqlarda da yaranır.

Uşaqlarda aqressiv davranışları müəyyən etməyin müxtəlif diaqnostik yolları var. Bunun üçün hər bir psixoloqun öz metodları var. Bu metodlar müəyyən praktika-

lar əsasında qurulur. Uşaqlar qəbul zamanı analiz edilir. Diaqnostikanın əsasında isə söhbət dayanır. Həkim şikayətlərə qulaq asır, vəziyyəti aydınlaşdırır, uşaq bağçasının, məktəbin xüsusiyyətlərini öyrənir. Daha sonra ona hansı metodla diaqnoz qoyulacağı müəyyən edilir.

Problemin həllində məktəb direktorları, müəllimlər, məktəb psixoloqları aktiv şəkildə iştirak etməli, bu prosedura şagirdlərin valideynlərini, yaxınlarını cəlb etməlidirlər. Şagirdlərin günlərinin əsas hissəsini məktəblərdə keçirdiyini nəzərə alsaq, müəllimlər bu kimi hallarla qarşılaşmamaq üçün xüsusilə diqqətli olmalıdırlar. Hansısa bir şagirdə şiddətə meyillilik, aqressiya və ya digər məqamları görüb, hiss edərsə, bu barədə direktora, məktəb psixoloquna və ailəsinə xəbər verməlidirlər. Həmin şagirdlə sət və ya ciddi şəkildə deyil, sakit və anlaşıqlı formada profilaktik söhbət edilməli, onu narahat edən məqamlar dinlənilməli, etdiklərinin yanlış olduğu və hansı fəsadlar törədəcəyi başa salınmalıdır. Həmçinin həmin şagirdin ailəsi ilə mütəmadi əlaqədə olunmalı, görüşlər keçirilməli, şagirdin öz ailəsi və yaxınlarına olan münasibətləri də araşdırılmalıdır.

Bakı-Sumqayıt yolunda tıxacın həll yolu - hazır layihə də var

• Hər dəfə Bakı-Sumqayıt yolunda tıxaclar olur. Sözügedən yol Azərbaycanın ən böyük 4 şəhərindən 3-nü - Bakı, Xırdalan və Sumqayıtı bir-birinə bağlayır. Digər tərəfdən, şimal rayonlarının paytaxta giriş istiqaməti də məhz həmin yoldandır.

Dəfələrlə yolun gediş və geliş hissələrində genişləndirmə işləri görülsə də, tıxac problemi hələ də qalmaqdadır.

Mövzu ilə bağlı "Yeni Sabah"a danışan nəqliyyat məsələləri üzrə ekspert Aslan Əsədov bildirib ki, sözügedən tıxacın aradan qaldırılması mümkündür:

"Bakı-Sumqayıt yolu paytaxta giriş-çıkış nöqtələri arasında ən problemli olanlardan biridir. Çünki paytaxtın şimalında bir giriş var ki, məhz oradan mütəmadi istifadə edilir. Ancaq həmin yol bu gün tələbatı ödəyə bilmir. Həmin ərazidə tıxacın mütəmadi mövcudluğu adət halını alıb. Vətəndaşlar Bakı-Sumqayıt yolunda tıxacın həll olunma bilməyəcəyini zənn edirlər. Lakin bu qətiyyətlə belə deyil. Hər bir problemin bir çıxış yolu var".

Ekspertin fikrincə, Bakı-Sumqayıt yoluna alternativlər hazırlanmalıdır: "Bu məsələ ilə bağlı mən də layihə hazırlayıb ictimaiyyətə təqdim etmişdim. Həmin layihənin əsas prinsipi Bakı-Sumqayıt yoluna alternativin və alternativlərin dəyərləndirilməsi idi.

Bu mövzuda digər bütün təklifləri alqışlayırıq. Düşünürəm ki, yaxın gələcəkdə bu istiqamətdə real işlər görülməli və problemli məsələlər öz həllini tapacaq".

Yeni yol çəkilənədək Bakı-Sumqayıt yolunda tıxacı azaltmaq üçün bir variant da Sumqayıt istiqamətində Xırdalan dairəsində genişləndirmə işləri aparmaqdır.

Bundan başqa, Sumqayıtdan Bakıya gələrkən Masazır dairəsindən sonra sürət həddinin 70-ə endirilməsi da Ekologiya postundan Şamaxıkayadək hər gün müşahidə olan sıxlığa da müsbət təsir edə bilər. Belə ki, maşınlar daha az sürətlə gəldiyi üçün şəhərə daha az intervalla daxil olarsa, bu, sıxlığa müsbət təsir edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

MUSAVAT

Son səhifə

N 225 (8598) 12 dekabr 2024

Dəsmalı hamam otağına qoymaq olmaz

Hamamlar tez-tez dəsmal saxlamaq üçün praktik yer kimi görülür, lakin mütəxəssislər bu vərdişin əslində yanlış olduğunu vurğulayıblar. Gündəlik həyatda istifadə etdiyimiz bir çox əşyalar temperatur və rütubətin təsirindən xarab ola və ya funksiyasını itirə bilər ki, dəsmallar da bu əşyalardan biridir.

Hamamda rütubət dəsmalların daha tez islanması və kif əmələ gəlməsinə yol açsa da, mütəxəssis Karl Graham dəsmalların hamamdan uzaq, quru və sərin bir mühitdə saxlanması lazım olduğunu bildirib.

Graham deyib: "Hamamlar ehtiyaclarınızı əlinizdə saxlamaq üçün cazibədar yer kimi görünə bilər. Ancaq hamamın rütubətli və isti mühiti bir çox əşyalara mənfi təsir göstərə bilər".

Graham hamamda dəsmalların saxlanması kif böyüməsinə səbəb ola biləcəyinə diqqət çəkib. Bu vəziyyət gigiyena baxımından problem yaratmaqla yanaşı, dəsmalların parçasını zədələyə, pis qoxunun yayılmasına səbəb ola bilər. Bunun əvəzinə, ən yaxşı variantlardan biri dəsmalları camaşırxana şkafinda və ya yataq otağında uyğun bir yerdə saxlamaq olardı.

Bundan əlavə, bir çox insanlar dərmanlarını da hamamda saxlamağı üstün tutsa da, bura ideal yer seçimi deyil. Rütubət və istilik dərmanların təsirini azalda və onları zərərli edə bilər.

Graham reseptlə satılan dərmanları və reseptsiz məhsulları vannanın otağında deyil, sərin, quru yerdə saxlamağı tövsiyə edir. O, bunun üçün mətbəx şkaflarının və ya yataq otağının siymələrinin daha uyğun yerlər olduğunu vurğulayıb.

Hamamda saxlanması lazım olan başqa bir vacib maddə batareya ilə işləyən cihazlardır. Graham batareyaların nəmdən təsirlənə, korroziyaya uğraya və hətta partlaya biləcəyini söyləyib. Buna görə də akkumulyatorla işləyən qurğular istifadə olunmadığı zaman quru, yaxşı havalandırılan yerlərdə saxlanmalıdır.

2060-cı ilədək istiləşmə həddi proqnozlaşdırılıb

Sürix Ali Texniki Məktəbi, Stenford Universiteti və Kolorado Ştat Universitetinin alimlər qrupu bəyan edib ki, regional istiləşmə həddini əvvəllər düşünüldüyündən daha tez görəcəyik. Bu barədə "Moskovski Komsomlets"ə istinadən xəbər verir. Məlumatla görə, söhbət 1.5 dərəcə Selsi istiləşmə həddindən gedir. Alimlərin tədqiqatının nəticələri "Environmental Research Letters" jurnalında dərc edilib. Əvvəllər bildirilirdi ki, Yer kürəsinin ək-

Otuz dəqiqəlik imkan: meteor yağışını nə zaman izləmək mümkün olacaq?

Hər il dekabrın 4-20-də təkrarlanan Geminidlər meteor selinin piki dekabrın 13-dən 14-nə keçən gecə gözlənilir. Bu barədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası məlumat yayıb. Bildirilib ki, meteor yağışı, əsasən, Şimal yarımkürəsində daha aydın görünəcək, lakin Cənub yarımkürəsində də daha az intensivliklə izlənilə bilər. Selin ən intensiv dövrü saat 02:00-da olacaq, lakin müşahidələr bütün gecə boyu davam etdirilə bilər.

Vurğulanıb ki, meteor selini müşahidə etmək üçün işıq çirklənməsinin az olduğu, şəhərdən kənarda yerləşən açıq məkanlar seçilməlidir. Ayın işığı tam fazaya yaxın olması səbəbindən müşahidələrə mane olacaq və bu, görünə biləcək meteorların sayına təsir göstərə bilər.

Ay dekabrın 14-də saat 06:56-da batacaq, bu isə qaranlıq səmada meteorları izləmək üçün 30 dəqiqəlik imkan yaradacaq.

sər quru regionları 2040-cı ilədək və ya bir qədər əvvəl 1.5 dərəcə Selsi kritik istiləşmə həddini keçəcək. Lakin 10 iqlim modelinin təhlilinə əsasən, 34 quru region 2040-cı ilə qədər 1.6 dərəcə Selsi istiləşmə səviyyəsini keçəcək. "Bu zaman həmin regionların 31-də hədd 2 dərəcə Selsini keçəcək. 26 regionda isə 2060-cı ilə qədər istiləşmə 3 dərəcə Selsi həddini keçəcək", - məqalədə qeyd olunur.

Qəhvənin qiyməti tarixi zirvəyə çatdı

Qəhvə ilin ən çox tələbat olan məhsullarından birinə çevrilib. Qlobal qıtlıq ehtimalı səbəbindən qiymətlər rekord səviyyəyə yüksəlib. Nyu-Yorkda arabika növü qəhvənin (yuçersləri bir funt (0.45 kq) üçün 3.44 dollara satılır. Bu, 1977-ci ildə qeydə alınmış əvvəlki tarixi maksimumu geridə qoyub. Qiymət artımının əsas səbəbi Braziliyadakı quraqlıqdır. Bu təbii fəlakət səbəbindən yaxın gələcəkdə qəhvə tədarükünün azalacağı gözlənilir. Bundan əlavə, Vyetnamda daha ucuz olan robusta növünün istehsalına da hava şəraiti mənfi təsir edib.

Bunları bilirsinizmi?

- * 1 kq kökəlmək üçün bədəniniz 20 km yeni damar əmələ gətirir.
- * Dünyada ən uzun hakimiyyətdə qalmış sülalə Osmanlı sülaləsidir. (623 il)
- * Qarışqa yuvalarının girişi hər zaman şimala tərəf olur.
- * Vaxtının çoxunu musiqi dinləyərək keçirən insanlar daha çox depressiv insanlar olur.
- * Shakespeare 23 aprelə doğulmuş və 23 aprelə vəfat etmişdir.
- * Norveçin şimalında hər yay 14 həftə gecə-gündüz günəşli keçir.
- * Timsahlar dillərini çölə çıxara bilmirlər.
- * Fransızlar ən nəzakətli xalq sayılır. Bir yazıçı bunu sübut etmək üçün yazır: "Bu yaxınlarda Parisin köhnə bir qəbiristanlığında üzərində yazılar olan bir başdaşı tapdım. Orada yazılmışdı: "Mənim istirahət yerimə yaxınlaşanda ayağa qalxıb sizi salamlamadığım üçün üzr istəyirəm".
- * Ağcaqanadların 47 ədəd dişi olur.
- * Almaniyaadakı zooparkların birində "Dünyanın ən təhlükəli heyvanı" zalı var. İçəri daxil olduqda qarşınıza nəhəng bir güzgü çıxır.
- * Burnunuzla baş barmağınız eyni boydadır.
- * Dişləriniz doğumunuzdan 6 ay əvvəl meydana gəlməyə başlayır.
- * Bədəninizin 30 dəqiqədə itirdiyi istiliklə iki litr suyu qaynada bilərsiniz.
- * Hər bir ayağınızda təxminən bir trilyon bakteriya var.
- * Ortalama bir yuxu 2-3 saniyə davam edir.
- * Yeməyin ağzınızdan mədənzə çatması yeddi saniyə çəkir.
- * Mədə turşunuz bir ülgücü əridə biləcək gücdədir.
- * Bir cüt ayaqda 250 000 tər vəzisi var.
- * Ayaq baş barmağınızda iki sümük olmasına qarşılaq digər dörd barmağınızda üç sümük var.
- * Ortalama bir qadın ortalama bir adamdan 12,5 sm qısadır.

Gün ərzində nə qədər enerji içkisi içmək olar? - rusiyalı həkimdən açıqlama

"Gün ərzində cəmi 250 ml enerji içkisi içmək olar". Bununla bağlı rusiyalı mütəxəssis, gastroenteroloq Sofiya Kardaşova açıqlamalar verib. "Gündə 250 ml-dən çox olmayaraq enerji içkisinin qəbulu məqbuldur. Bundan əlavə, heç bir halda enerji içkiləri ilə fiziki yüklənməni birləşdirmək olmaz, çünki bu zaman ürəyə böyük yük düşür. Həmçinin enerji içkilərini qəhvə, yaşıl və ya qara çayla da içmək olmaz - həddindən artıq kofein səbəbindən bu da ürəkdə problemlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər. Həmişəlik və laktasiya dövründə də onları içməməlisiniz. Və yadda saxlamaq lazımdır ki, enerji içkisini içib bitirdikdən sonra yatıb yuxunu almaq lazımdır. Enerji içkisi əlavə güc vermir, əksinə, insanın öz enerji ehtiyatını da tükəndirir", - deyə həkim bildirib.

Beləliklə, həftədə iki və ya üçdən çox olmamaqla, enerji içkisi qəbul etmək olar və bundan sonra da bədəne ehtiyatlarını bərpa etmək üçün vaxt vermək lazımdır.

"Enerji içkiləri ürək döyüntüsünü və qan təzyiqini artırır. Və içdiyiniz enerji içkisinin miqdarından asılı olaraq təsiri güclənir. Enerji içkilərinin qəbulu fonunda miokard infarktı ilə bağlı faktlar məlumdur, ona görə də ürək-damar sistemi problemləri olan insanlar üçün qəti şəkildə əks göstərişdir. Bundan əlavə, kofeinin tez-tez qəbulu su-duz balansını pozur ki, bu da öz növbəsində sidik ifrazını artırır və insana lazım olan duzları xaric edir", - deyə mütəxəssis qeyd edib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500